

:: R O B. F O L Z M A N S. ::

Atmiņas īf Sibirijas latweefchu dsihwes.

Latweefchu karalaika behglu
tragedija komunistiskajā
:: KREWIJĀ (Sibirijā.) ::

21242
glt

Leepajā, 1922. g. Sabiedribas „Leepajas Hwife“ īfdewumā.

Motto

Savus vaidus, jomas mokās,
— Slehdju šāini grahmatā...
Kad to atvers tautas rofās —
Mana firds tai atwehrtā.

* *
*

B
9 (L) 21

Rob. Holzmans.

Atmiņas īf Sibirijas latveefchu
≡≡≡ dsihwes. ≡≡≡

Latveefchu faralarka
behglu tragedija
komuniftiskaja
Kreemija,
Sibirija.

Veepaja, 1922. gada.

L. V. 58142
No. in.

~~f=5261K~~

28

Speests J. Rojtolanetza
grahmatu speestumē Leepajā,
Helenes eelā 1.

Pehz pasaules kara nobeigšanās, mums Sibīrijā
dīhwojoseem latweecheem kara laika behgleem, tā ari
pahrejeem no Baltijas isgahjuseem, usauša zeribas par
drihsatu atgreesehanos dsimtenē. Katram weenam no
mums firds twihka pehz dsimtenes ahrem un fatris
weens no mums, ar nepazetiibu gaidija to brihdi, kad
warēs sehstees juta kumelā un atdot pehdejās „ardeewas“
bargajai un nepeemihligai pamahtei — Sibīrijai . . .

Sewiškhi karstas schis ilgās bij man tā weenam
no bijuseem „politiski“ isjuhtitam, kurš eestaitot zee-
tumā — ismeklesehanā pawadiuo laiku no 1905.—1908.,
fabiju „trimdā“ wejelus f e s c h p a d f m i t g a d u s l

Bet tās bija tikai zeribas . . . Beenahza 1920. g.
un mehš par mahjās pahrbraufschanu warejam tikai
šapnot . . . Genahkot otro reiji Sibīrijā komunisteem,
nodibinajās, tā tas jau kreewijā parasts, tā jauktās
„waldibas us weetam“. Pastahwoščās Latweeschu Na-
zionalās beedribas tika likwidetas un galigi islaupitas
no latweeschu komunistiskās sehrijas, un nazionalisma
weetā, wahrda wisteeschatā nosihmē, tika ewests „inter-
nazionalisms“. Tā tad mums, kas ilgojamees pehz
dsimzenes un bijam leelakā waj masatā mehrā „naciona-
listi“, par mahjās tikschanu wais newareja buht ne
wehsts . . .

Un nebij neweenas eestahdes, neweenas personas,
kas scho jautajumu par atgreesehanos dsimtenē sewiškhi
mums, Denisejas gubernā dīhwojoseem latweecheem,
eerofinatu . . . Bijusee fabeedrissime darbineeki, pa
leelakai dakai bij aresteti un apwainoti tā „Baltās Lat-
wijas“ agenti; un tee wezee zelmlauschi, kas wehl bij us
brihwām sahjam, staigaja galwas notahruschi, gaididami
šawu aresta kahrtu kuru katru deenu un stundu.

Spaidu kahrtā mehš wisi tikam mobiliseti sahlot
na 17—55. gadu wezumam. Isnemot „beedru“ jarihko-

tos mihtinus un šapulzes, turos tifa puhsts „komunistiskajā internacionālā taurē“, nekādās garīgās dīķmes vairāļ nebij. Wišī mehš ar baigu štatu un ruhju pilnu šēju raudšijamees uš reetumeem un ar šairu deenu šmagai nopuhtoi islausšotees gaidijam no atbrišwotās Latwijas palihšfibu . . .

Loti beeshi pee manis atnahža man lihšfigi „behdu brahli“ un šazija: „Bezais — waj ilgi mums buhs noliktis no liktena šche šmakt un mozitees sem komunistiskā šloga!“ Waj tad newaram atrašt kahdu nebuht išeju no šchā dumbbrainā purwa?! . . . Par atbildi bij šmagā nopuhša, kas islausās no šagratām šruhtim . . .

Katra deena man peenesa jaunās zeesšanas, jaunās molās . . . Komunistište „Šsobije objeeli“ un „gubšcheti“ dasčas naktis pa šimteem zilweku nobendeja šawos pagraboš, un išwešdami uš upi, pa ašlingi eelaida pehdejā — šazidami: „lai brauzot uš Šuruchanšku šiwis šwejet . . .“

Loti daudšas Latwijai uštizigas širdiš tur beidsa puštet šalaustas no „šarkanā“ terora . . .

Ari muhju nazonalās padomes pilnwaroto Šenisejas Gubernā, Rud. Šlasneeka šgu, šagaidija šchahds pat liktenis . . . Mehš šaujina šabeedriško darbineeku, kas atradamees uš brihšwām šahjam, darijam wišu šo, lai šcho šleptawibu nowehrstu, un beidsot. pateizotees daschadu šabeedrišku eestahšchu gahdibai, pehž diwu nedeku eeslobšššanas Šlajneeku islaida no zeeštuma, kurā wišch bija mantojis ištūtuma tifu un tagad zihnijas štarp dīšhwibu un nahwi . . .

Kad wišch jaw šlimibu bij pahrawarejis un šahka drušzin atšpirgt, wiwu ožzeetinoja no jauna un eepundeja . . . Tas bija preešch mums wišeem šmagalajš treezeens . . .

Weidsot cebrauža Šrasnojarskā tā šautajs Šeteršona šchtabš, kurš pee Nešeknes galigi bij šakautš no Latwijas armijas. Dabujam weenu otru šinu par štahwotki Latwijā, parahdijās ari weena otra wehštule no Latwijas, uš kuras, apškatot Latwijas pašmarkt — dascham labam bij oziš ašaru pilnas . . . Laimigo wehštules šanehmeju aplenza draugu un pašiau pulzišch, kuršch weens par

otru prafija: „Kas jaunš? Kā eet Latvijā? Vai wifī „farlane“ ištīhtī? Vai wifī baroni aisbraufuſchi uſ „faterlandi“? u. t. t.

Kad wehstules faturš nahl ſinams kurā loti ihī paſinots, ka weens brahlis kritiſ kauja pret Vermontu un otriš pret ſarfanajeem, no katra weena kruhtim iſlauſchas ſmaga nopuhta... Katriš, weens buhtu ſteidſeš papildinat iſſihtſtochās waronu rindas — bet taš nebij eeſpehjamš.. Smaga nopuhta un nofahrta galwa leezi- naja par eeſſchīgajam zeeſchanam...

Privatā zelā dabujam ſiņu ka teefot weſtaš ſarunaš par behgtu atgreefchanaš. Kadāš atkal jaunš zeribaš ſta- riſch... Lihdš kahdā jaulā deenā ſanehmām Maſtawāš laifraſiņu „Iſweſtij“ kurā bij nodrukata noſlehgta behgtu konwenzija... Šchi ſina uſtrauza wiſuš. Zeribaš auga.

Manā dſihwollī beeſchal un beeſchal ſahl ſapulzetees wezeee jabeedriſto darbu lihdſtrahdneeki. Šche atſtan zehlais latweeſchu wahrđš „tauteetiš“ noſtranduſchā wahr- da „beedriš“ weetā. Šche pazelaš atkal pirmāš baſiš, ka laiſ ir kertees pee darba un eeſahkt zihņu par atgreefchanaš dſimtenē...

Weenš, otriš uſſtahda noteiktu darbibaš planu, bet tad ee aſtrahdu lai neaiſraujaš un neaiſmirſt, ka mehš dſihwojam „Brihwajā Kreewijā“, kur walda warmahziba, un kur katriš weenš nazionals paſahli mš teef uſſtatitiš kā kontrrewoluzija un ka winaš dalibneeti teef „laiſti upē — ſiwiz ſwejoj“, tauteeſchu galwaš noſlihggt uſ krutim un ſmagā nopuhta leeziņa par dwehjeles zeeſchanam...

Pamatigi iſtirjajot ſcho jautajumu, beidſot nahkam pee gala ſlehdſeena, ka jaluhko ſaſaukt latweeſchu behgtu ſapulze; japaiſno wiſeem behgteem par noſlehgto konwen- ziju, kā ari jaiſwehl behgtu komiteja, taš ofiziali lai ſtahtoš ſakarā ar Bentru un wirſitu behgtu reewatuazijaš gaitu uſ preeſchu.

Ēejneedſām tā ſauktajam „Gubrewkomam“ (guber- naš rewoluzionarai komitejai) luhgumrakſtu lai mums atkauj ſaſaukt latweeſchu behgtu ſapulzi. Atkauja tifa ijdota un 17. juniajā 1920. gadā ſaſauzām behgtu ſa-

pulzi. No 400 atnahfuschcem behgteem, par šapulzes wadoni teef eewehlets weenbalfigi Rob. Holzmanis, par protokolistu Edwards Grihwinsch.

Wisi ar leelako interesi šefo behglu konwenzijas nolafškanai. Neštatotē^s uš uštrauktajeem nerweem — šapulzes gaita rit ļoti šahrtigi, tikai šefošchais gadijums behglu šarpā iššauz ļautruš šmeeklus. — Raħds behglis, ar leelu šwaigšni pee zepures (komunistiškā šarkau-armijas nošihme) ušštahda šefošchu ļautajumu: „Tā šā winšch šche pee Remkoma eemmot ļoti labu un atbildigu weetu, bet darba špehjiģš winšch neešot, — waj winam, šad winšch nobrauškot tat „baltajā“ Latwijā, waldiba iššneegšchot šozjals pabalstu?“

Uš ko eš, šā šapulzes wadonis, atbildeju: „Šod. tauteešchi! nedomajeet neweens, ša juhs Latwijā gaida šelta šalni, neašmiršteet, ša Latwijā ir išpoštita, šā no pašaules šara, tā ari hermunteešcheem; pee šam neašmiršteet, ša ari ļaujas ar šarkano Kreewijas armiju tur naw palikuščas beš šefam. Latwijā pahrbrauzot jumš wajaga pazeetibas un špehzigas rotas pee pazešoškā darba. Tee tauteešchi, šas šche eekem „labas weetas“ un naw „darba špehjiģi“, wišmas pagaidam, lai uš Latwijū nebrauz, — wineem tur neišš pašneegta balta šafija ar šweešta mašitem šā ari ar šchinki un dešam, jo Latwijā, „šas neštrahda tam ari nebūs ešt!..“

Uš to šchis „waronigais tauteetis“ atbildeja: „Ka tā ļau nu pawišam gan neešot un winšch ari warot šmagus darbus štrahdat, pat grahwjuš raft!..“

Beidšot išwehl behglu komiteju. Par preešchneetu teef eewehlets weenbalfigi Rob. Holzmanis, wina weeteeku R. Bekeriš, darbweidi E. Grihwinsch, komitejas lozēlleem: Štaltmans, Šušups, Meijers, Štrupe, Bušche-wits un Anderšons.

Šwehletā behglu komiteja tuhlija nošuhģija uš Maštawu Latwijas Waldibas behglu leetu pilnwaroam telegramu ar luhgumu pašnot, šad šagaidama reewakuaģija no Šibirijas.

Uš pirmo telegramu atbildi nedabonam, šuhģiam ūtru, ar norakštu diplomatiškās miģijas preešchšehbeta-

jam. Beidsot faanemàm atbildi, kà muhs iswedifhot oktobra mehneft 1920. g. Sahfam zihrtigi gatawotees uf preefshà stahwofcho reewafuazijas gaitu.

Bet, deemschehl, peenahza un pagahja oktobris, un par muhsu isbrauffchanu ne wehstis . . . Stahwoflis bija loti druhms un behdigs. Wairums, palaudamees uf telegramas pasinojumu, — preefsh seemas dsihwes nebij neko eegahdajufchi; daschi bij pat wifu fawu eedfihwi likwidejufchi. Mehš, kà komiteja, greefamees gan pee weetejam waldbas eestahdem, gan ari pee ta fauktà „Sidewaka“ Omftà, bet ne uf weenu no muhsu eejneegteem rakstiflajeeem peeprafijumeem, tadehl neteel ispildita behgtu konwenzija, nekas netifa atbildets. Ari no behgtu leetu pilnwarotà Maskawà Schkipinas funga nelahdus pafstaidrojumus nedabujam, kaut gan tekofchi katru nedelu pa pastu fuhrijam weenu luhgumu pehz otra, bet nestatotees uf to, muhsu balis palifa fauzeja balis ruffneft . . .

Meera lihgums ar Latwiju bij parafstits, faardi pret mums, likàs, ka drufku aprimuifchi, pat isfludinatà fara mobilifazijas sinojumos tifa finots, ka starp zitàm wutibaw ari latweefcheem pee mobilifazijas naw jaerodas. Mehš gamilejam . . . Bet muhsu preefi bij par agru. Weenà jaukà deenà pee manis eeradàs behgti no pilfhehtas apfahrinè eedfihwojofcheem, kuri luhdja iidot winaem apleezibu, ka lai winaus atloifitu no fara deenesta, kurà wini eeklumufchi pateizotees pehdejai mobilifazijai.

Ro darit? — Tuhlin nofuhriju telegramu fidsfojchà fahrtà uf Maskawu Schkipinas igam, un luhdju dot atteezigu rihkojumu. Paeet deena, nedela, — un atbildes naw. Newaru fapraft, kà gan behgtu leetu pilnwarotais nedod atbildi uf iif fwarigu leetu, kà latweefchu behgtu mobilifaziju fara fpehlà, kur ar fchahdu mobilifaziju tifa laufis patwarigà fahrtà ar Latwiju noflehgtais meera lihgums un neewehrotas pilsoxu teeftibas . . . Pee kam loti dihwaina parahdiba ari bij ta, ka neweens wairs pehz meera lihguma parafstifchanas nefanehma no Latwijas neweenas wehstules.

Lai nostaikrotu, fenišķi pēhdejo parahdibu, tad fāfauzam ūpezialu „tauteeūchu“ apūpreedi, uū kuras eera-
dās weenigi tās perūsonas, kas eenehma daudū maū no-
teiktu weetu pee waldibas eestahchu tehniskās puūes.

Schajā apūpreedē iūffaidrojās, ka pastahwoūschajā
weetejā kara zensurē ir beū maū wiūi latweeūchu komuni-
stiskās ūelzijas beedri un pēhdejee nelaiūch zauri nelitai
wehstules no Latwijas, bet aistur ari katru weenu wi-
neem nepatihkamu wirjeena rakstu. Lai buhtu eespeh-
jams pahrwaret ūawuū pretneekus, nolēhmam nobibinat
„ūawu biroju“, kura galwenais uūdewums bij „noūerti“
katru weenu waldibas riūtojumu, kā pa pastu, tā ari te-
legrafu, kas atteezas uū Latwijas pilūoneem—kā ari iūlāist
beū zensures nepezeesūchamas korespondenzes.

Schis uūdewums bij loti gruhts un wareja maksat
dūihwibu katram weenam pee wiūu masalās neusmanibas.
Bet tomehr atradās zilweki, kas ūcho usnehmās, ūazidami:
„Es daru to preekūch tautos — tā tad perūonibu nost!“

Kad ūchis ūiau „birojs“ ūahka darbotees, tad ari
loti daudū ūahka ūanemt no Latwijas wehstules. Tita
„noūerti“ ari weens, otris ūlepens waldibas zirkulars un
riūtojums. Un tā mehs pastahwigi bijam kursā par
behglu apūpeesūhanās gaitu.

Turpretim latweeūchu komunistiskā ūelzija dabuda-
ma ūinat, ka behgli atkal ūahk ūanemt wehstules no Lat-
wijas un zihtigi gatawojas uū prom tikūchānu, loti uūtrau-
zās. Beū tam wehl wiāu uūtraulumu pawaitcja tas
apstahllis, ka muhsu „birojs“ bij „notūcheewis“ daschus
eemaldijuschos latweeūchu laikrakstus tā: „Latwijas Wehst-
neūi“, „Brihwā Seme“, „Latwijas Kareiwis“, „Latwijas
Sargs“; pat „Sozialdemokrats“ ūawu galwu bij atūchah-
wis uū Sibiriju! Tā tad mehs par stahwolkli Latwijā
deesgan labi bijam informeti.

„Beedri“ turpretim ūarihkoja mitinūs un behglu
ūapulzes, kurās ar „putam uū luhpam“ nemas aisrahdit,
ka Latwijā eūot pilnigs bads, wiūi ūtaigajot faili, darba
nelahda neefot un pee tam tur waldot wahrda wiūtee-
ūchakā noūihmē „baltais terors“, pee lam pa wiūeem Lat-
wijas dūelūszeleem eūot tikai 3½ l o k o m o t i w e s!

Tad weenam otram „beedram“ tifa „degunã“ „eebahstas“ sias no dabuhteem laifrafsteem, un weenam otram aifrahbits, fa lai nesludina melus par Latwiju, jo to wini mums sludina, to mehs redjam iddeenã sãhe „brihwajã“ Kreewijã, bet lai labaki paruhpejas par muhs behgtu ahtrafu isweščanu . . .

30. oktobri 1920. g aifal šasauzãm behgtu šapulzi, kurã tifa nolafits meera lih gums. Domehr zeribas par isbrauffčanu bij loti masas, turpretim stahwoflis ar šatru deenu škuwa šaunãš un nepanešamãš, jo pilnigi noleedsot brihwo tirdšneezibu, pilšehta palifa beš pahrti-šas produkteem un malkãš, neslatotees uš to, fa pilšehtãš apšahrtne bij muhsčã mešči — taiga . . .

Šahrtiſas weelas uš eewestãm šahrtinãm ari loti nenormali tifa iſšneegtas, un ja iſdewãš šanemt mehneſi nolentãš daščas mahrzinas miſtu, tad wareji buht lai- migš. Deemšchehl ne šairu mehneſi toš labumus baudijãm. Ari auſtumš peenehmãš un loti retãm šãhdãm bij peereeloſchi fiſts dšihwoflis.

Nebij reti ſtati ſtarp behgteen, kur redšeju, gadu wezu behrnu weenã kreklinã nošaluſčhu gluſchi ſilu... Šaun- nãwa 17—18 g. ar šailãm šãhjam un weenãš ſšrandãš bahlu šehju un diſli eekrituſčãm azim, ſtahw peeſpeedu- ſees pee ſenas. Gimenes apgãhdneeks — tehws, pušruh- ſčã wireetis, notupes uš grihdãš puſhič fiſto dwasčhu uš nošaluſčhajãm rošãm... Mohte ar šailãm šãhjam un ari weenãš ſšrandãš eeneſš ſarſu ušdeni. Wiſi uš šailãš grihdãš apšehtãš ſpainim apšãhri un ur šãwu maliſi— pee ſauſã maiſes reezeeka peekemot ſãgli pawãlga weetã...

Šã ſčãhđãi gimenei jautã, „šã tad juhs nogãhju- ſčhi tiſ tahlu, fa jums naw ne galã uš ne benšičã, tad nereti dabun atbildi, fa weens otrš gimenes lozeſlis ir bijis ſlimš un galoinič iſmainits pee pudeli peena, bet ar benšiti, — peens ušwahrits...“

Ščãhđi ſtati, weens par otru drahmaks un behdi- gãš, bij loti dauš. Wehi šã nebuht tahds bij paehdiš šãm bij tahds drehšju gabãš ar to no ſemneekem ee- mainit maiſi un malku. Šãš jau bij wiſu iſmainijuſčhi, tee bij padoti pilnigi hadãm un auſtumãm. Un nebija

ari masums, kas no pahršalbeschanās dabuju weenu otru flimibu, un tagod gul Sibirijas smilšchu kalnā, tur tos wairs nešpehji purinat bahrgās potwaribas wehtras..

Loti daudsi ir pahrbraukuschi Latvija ar no aufstuma Sibirija guhtam flimibam, mozas wehl tagad, nolahdot komunistisko cekahrta tur—„Brihwaja Kreemija“...

Beidiot atkal „gubewals“ bij cedomajees trescho reisi pahrregistret latweeschu behglus. Neš no kureems radās baumas, ka nowembra mehnešt jahffschotees reewakuazija. Lai pahrleezinatos par scho šiau vareisibu, es nogahju us tā faulto „gubisvokomu“ (gubernas ispildu komiteju) pee beedra Bankowitscha (latweetis). Domehr neso noteiktu nedabuju šinat. Neofiziāli man pasazija, ka nowembri laikam isjuhrišhot. Gaidijam ar nepazeetibu tahlaf.

Komiteja suhtija us Maskawu Schkipinas l-gm weenu luhgumu pehž otra, aishahdot behglu behdigo stawolli, bet nelehdus paslaidrojumas, kas apmeerinatu ustrauktos prahtus, nedabujam. Schkipinas l-gs bij „mehms, tā šims uhdeni“.

Lai daudsi mai nahtu noteikti pee pahrleezibas, tad ihpasechi weenahts ta jen gaidita deena, nolehnām isfuh-tit is Maskawu šawus preekschahwjuos. Deemschehl at-lanja iibraukt, jeb tā faultais „propust“, neweenam nestika isdota. Turpreim leelaka dala behglu bij pilnigi failam kahjam un weenās škrandās. Muihu zeetahanu mehrs lausās pahri par malam. Šimisuma pilnu ftotu gimenu galwas raudsiņas us failajecem behrneem, furi aufstajos dihwolkos, kuros nereti šajala traufos uhdene, trihzeja tā apichu lapas, pee lam ari mašites reezens neapmeerinaja ehstgribu... Weens otris gimenes lozeflis jau bij nolehdjis aufstaja „frah-tinā par „patwarigo“ atrauschanos no darba... Komun-istiske komisari, kas bij apjojuschees ar krukta šifnam, apgehrbuschees tā špihd un laistas, šawā starpā spreeda, kahdas maltites ehst un baudit, bet „tautai“ šludinaja par „komunistisko“ brihwibu un brahlibu. Pee tam šche „brihwibas“ apustuki us šapulzem brauzā ar diwjuhgeem, bet naboga strahdneeks, tehrpts weenās škrandās un isba-

dejees lihds nahwei, bija speests pee 35—40 gr. leela aukstuma uš ņaweeu ņaileem ņameeņņeem no meņha „ņteept“ maņjās ņhagaru naņtinu . . . ņa, ta bij iņņta komunistiņka „brahliba“ un „weenlihdņiba“ un par ņho breeņmigo un noņņehlojamo latweeņņu behgņu ņahwoņli muhņu komunisti-latweeņņi gardi ņmeņjās ar ņarkaņma ņmeekleem . . . ņheem tauteeņņeem neņahpeja ņirds redņot ņhahdā breeņmigā ņahwoņli ņawus tautas brahtus . . .

Ari uš ņemem—kolonijās, ņur tiņa nodibinatas behgņu preeņņņtaņhwoeņzibas, ņahwoņlis bija nepaneņams. Tā Balajas pagastā—Taimenņtas zeemā jaunawas, no 17—20 gadu wejumā weeglās wajaras ņurpitēs un plahnās wajaras drehbēs tiņa pee 35 gr. leela aukstuma d ņ i a s pee darba ņpaidu ņabrtā. Eoti daudņas apņaldeja lozektus un tiņa eeweetotas ņlimuizā . . . Par to ari eš rakņtiju uš Maņņawu ņņhipnas t-gm, noņuhtidams ņinas nelegalā zetā ar ņpezialu zilweku . . . Deemņņehl, ari par ņho ņaktu no behgņu leetu pilnwarotā netahdus riņhojumus, ne ari palihgus nedabujām . . .

Ar weenu wahrdu ņatot, meņs, ņeniņejas gubernas behgli (aom. 6000) bijām padoti pilnuigeem „beedru“ eņņperimenteem. Ko bija darit behgņu komitejai, ņurai wiņur rahdija durmis? Beidsot paņņi nahzām wee ņlehdņeena, ņa japalihdņas paņņeem ņew . . . Gribejām iņņuhtit uš Omiku wee tā ņaultā „Sibrewoņa“ ņawus preeņņņtaņhwjus, ņas lai noņņaidrotu nelikumigās riņzibas u. t. t. Attauja iņbrault netiņa dora, ari telegramas noņuhtit neņur newarejām, jo netiņa peeneņtas, pee ņam pa paņtu ņuhtit nebija ne maņatā noņihme, jo neweenu rakņta galinņh, ņur bij ņuhdņibas par weetejām waldibas eeņtahdem, tahņaņ par zensores papiru ņurwi netiņa. Un wiņs tas notiņās ņur — „brihwajā“ Kreewijā, ņur uš papira waldija wiņas brihwibas! Wiņs tas notiņās pee tās komunistiņtās eeņahrtas, ņur waldija ņtrahduweku un ņemneku waldiba! . . .

Lai padaritu beidsot ņaut ziņ jel weeglasi ņmago un patwarigo behgņu ņahwoņli, tā ari lai noņņaidrotu warbuhtejo preeņņņā ņahwoņņho reewafuazijas gaitu, eš

nelegali, tā kāhdas leelakas eestahdes kalpotajs, isbrauzu 15. dezembrī 1920. gadā uz Dmsku. Patecībā brauzu tikai par behglu leetam. 18. dezembrī eebrauzu Tomskā un apmeklāju meetejos behglu preekščstahwjus un zil biju špehšigs informēju par behglu šchaušmigo šahwokli un warbuhtejo reewafuaziju. Šrahdišās, tā Tomskā nemas nebij lobals šahwoklis, tā Krašnojarskā. Ta pate warmahžiba un patwariba.

Šche ari dabuju sinat un dširdet no azuleezineeteem par bijuichās Nazionalās padomes lozetta Mahrntinsona šga areštu un išuhtišchanu uz Mašlawu, tā Kihlneeku. Pee išuhtišchanas pat wiaa kundšei netika dota eespehja atwaditees, turpretim, telegramā no Mašlawas par Kihlneeku išuhtišchanu peeprašija loti humanu apeeschanos un gimenes lihdi wešchanu. Bet pee Tomskas „beedreem“ tas nebij „modē“ — Šche riškojās patwarigafi tā zara laikos ar uz nahwi noteekateem; šche „brihwās“ Kreewijas wahrda, „humani“ išdariji wifās patwaribas, kāhdas tik „apšingee“ beedri-komunisti wareja eedomatees.

Netizami, bet, deemschehl, fakts, kas šawā laikā tiks cerastīts wehštures lapu šlejās . . .

Tā, kāhdas nabadsigas behgles dšihwokli Tomskā, šura wūreja 4 nepeeaugušus behrnus, uz jautajumu, kad tad ihsti behglus šahšhot pahršuhtit un kad išpeštšhot wiaus, t. i. behglus no šcha „antikristus“ nageem, es paštaidroju par gruhtajeem apstahkleeem sem kāhdeem jastrahdā Latwijas waldibas eeredneem šche „Drihwajā-Komunistištājā“ Kreewijā, un šewiškši ušwehru to šahwokli, tā pateizotees Kreewijas dšeišszelu katastrofištajam apstahšlim par išbrauščhanu šcho šeemu nam to domat, un lai pazeetigi gaida uz pawafari, kad lihdi ar pirmeeem pawajara wehjeem mehš warešim atgrečstees dšimtenē . . .

Par wezenites bahlajeem, eekritušchajeem un grumbainajeem waigeeem norit dašcha laba ašara un lihdi ar šmagu nopuhtu iš šagrauštām truchtim išlauščas wahrdi: „At Deewia! kaut jel drihšakt tiktu ahrā no šcham „Egiptes“ mozibam! . . .“

Šahdas nopuhtas, šahdus waidus es dširdeju
katrā wernā dšihwołki, kurā es eegahju un kurā dšihwo-
ja latweefšchi — kara laita behgli.

Behž apšpreedes ar behglu preekšstahwjeem par
nahšoško darbības plana šakanoičanu, es isbrauzu uš
Nowo-Nikolaewsku, kur biju nodomajis palikt ilgati, lai
apškatitu šcho bagato maijes jemi, kà ari tuwaki eepaših-
tos ar behglu stahwołki un pehž eepēhjas noweħrotu
wispaħrigi latweefšchu — eenahzeju dšihwi un gaitu.

Deemšchehl, uštahdito planu iswest man dšihwē
neišdewās . . . Behgli gaididami katru deenu, katru
stundu eerodamees Latwijas waldibas preekšstahwi, ne-
šin no kureenes un šahdā zelā dabuhdami dširdet par ma-
nu eerašchanos, aplenza mani ar daschadām sūhdšibam,
par patwarigajām rihžibam no „waldibas uš weetam“, un
katris weens luhdša par aħtraku ispešišchanu no šcheem
„paradises preeķem.“

Es ašrahdiju, ka es no Latwijas waldibas neeimu
ne uš lo pilnwarots, un apmeklejoj N. N. es ti'ai gribu
eepašihtees ar wispaħrejo behglu stahwołki, kà ari liku
preekšchā iswehlet pašķeem preekšstahwjuš, kas lai šah-
tos šafaros ar muhju preekšstahwneežibu Maškawā un
tahdejadi pehdejo pabalītitu ar pilnigu informaziju par
pateefo behglu stahwołki. pee tam ašrahdiju, ka šahdas
preekšstahwneežibas jau ir nodibinatas un darbojas beš
maš pa wišu plašcho Sibiriju . . .

Šchis preekšlīfums tika peenemts, bet kà wehlat
išrahdijās, netika realizets, jo pateizotees paštahwoščai
„brihwibai“, tee, kas nepuhta „internacionalajā-komu-
nistiskajā taurē“, un nodarbojās ar nazonālīfmu, tika
uštātiti kà kontrewoluzionari un weenkāħrščhi „peelīkti
pee ņenas“, t. i. noščauti . . .

Tā, par peemehru, Tšch. pagastā kahds loti turigs
un bagats šaimneeks — latweetis, kurščh kà eenahzeš
un ilgatus godus bijuščais semes ruhķis, bij eerihķojis
loti plaščhu šaimneežibu. Kad eenahza šarkanā armija
un nodibinajās tā šauttā „waldiba uš weetam“, tad pir-
mais dekrets (līfums) bij, triju deenu laikā ušdot žil
latram eedšihwotajam ir lopu, kà : sirgi, gowis, zuhtas,

aitas u. t. t, pehz tam ſeſoja otris — zil pudu ſeena, ſalmu un labibas. Ar weenu wahrdu ſafot, wiſa ſaimneeziba tiſa pamatiqi aprakſtita un aiſſeegts laut ko no aprakſtita pahrdot, peedraudot nepaklauſibas gadijumâ ar ihpaſchumu konſiſkaziju un wainigo nodofchanu kara teeſai. Kad wiſs jau bij uſaemis ſaraſtos, tad ſeſoja riſkojums, ſa triju deenu laiſâ ſatram weenam ſemkopim janodod preekſch waldibas wajadsibam, tiſ un tiſ dauds lopu.

No manis minetais ſemneeks-latweetis nodewa uſ pirmo peepraſijumu wiſu pilnigi, pat wehl wairal neſâ bij nolitis . . . Pehz daſchâm deenam ſeſoja otris riſkojums, kurâ tiſa peepraſits atkal triju deenu laiſâ nodot ſâ labibu tâ ari ſeenu un ſalmus. Uſtahnitâ norma pahrsneedſa latru eeſpehjamibu iſmitinat atlikuſchos mahjas lopus ſeemâ. Scho redſedams, minetais ſaimneeks greeſâs ar luhgumu perſonigi pee „Newkoma“ un luhdſa tiſ dauds nekemt, aiſrahdot, ſa iſpildot ſcho uſlikto normu, wiſi atlikuſchee mahilopi, ſâ ari wixi paſchi, ir padoti pilnigai bada nahwei.

Uſ ſcho beedris „komisars“ atbildeja: „Ta ir pretſchanoſ waldibai un kontrrewoluzija un ja juhs neatdoſeet ar labu, tad mehs panemſim paſchi ar wiſâm prozentem“.

Semneeks atbildeja: „Ja jau juhs tiſ patwarigi gribeet riſkotees ſtrahdneeku un ſemneeku waldibas wahrdâ, tad nemeet paſchi, bet neaiſmirſteet, ſa ar ſchahdeem panehmeeneem juhs iſputinaſeet wiſu tautas-labklahjibu un nowediſeet walſti pee pilniga bada un poſta!“

Treſchâ deenâ minetais ſemneeks tiſa apzeetinats un apwainots par pretſchanoſ waldibas riſkojumeem (par turu draud nahwes ſods).

Kad eeradâs „beedri“ wixu ſanemt, wina ſeewa luhdſa lai taf apſchehoſjotees un nelaiſchot iihſchâ prahtâ badâ nobeigtees lopineem . . .

Bedris komisars, kaſ iſpildija areſtia weenahlumus pee winaſ mihra, — poſinoja, ſa wiſch ari apzeetinajot winaſ un apwainojot par „agitaziju pret Radomju waldibu“. Pee tam wiſs ihpaſchumis tiſa konſiſzets uſ

weetas, — wofstij par labu, bet wina mašgad:jeē 3 behrni, no 8—14 g. wezumam tifa nodoti tā faultajā „Romunāš skolā“ . . .

Ar tamlihdšigeem ūstateem man beēšči weēn nahjās tuwaki eepašihtees.

Beidšot išbrauzu uš Dmšku, un šč? ar baigu ūirdi „želoju“ uš tā ūankto „Sibrewkomu (Sibirijas Rewolušionaro Komiteju) kura ūstaitjās augštā maldibas eestahde par wišu plaščo Sibiriju.

Bet, af wai . . . Ari šče es tifu peēnemts kā lahdš klaidonis no winpajaules. Mans, tā faultais, „mandats“, kursch tifa išdots no Krasnojarskas Latweešču Behglu komitejas, tifa apluštots kā lahdš brihnuma puinš, un šchee „beedri“ brihujās, kā gan weetjās eestahdes laiščot išbraukt peē winēem tahdām peršonām, kas wadot noteittu nazonalu kustibu?! . .

Es atbildeju, ka mehs kā Latvijas pilšoni, kuru waldiba ir noslehgufi noteittu meera lihgumu ešam speesti lihdi diplomatisku ūafaru nodibinaščanai pašči ar ūaweem speheem likumā paredsetōš robeščās aišstahmet ūawas teeščbas un tā kā „waldiba uš weetam“ ščās teeščbas pilnigi min sem kašjam, tad es, kā ščās organizācijas wehlets preeščstahwis tagad apeleju peē augštās instanzes — Sibrewkoma.

Uš to man atbildeja: „Ja es wehl nesinot ko nošimejot kontrewoluzijā, tad es šče ar to warot eepašihtees . . .“

Ko man bij dariš? Šazits bij ihši un ūklaidri un es biju peēspeests aišcet, buhdams pilnigi pašrleezinats, ka ščajā eestahdē es nekahdas palihdšības, nekahdas taišnibas behglu interešču aišstahweščanai nedabušču . . .

Tomehr, lai daudi maj nosklaidrotu behglu gruhto un wišpahrigi bešisejas ūahwofli, es otrā deenā, apbrunojees ar „kontribuziju“ (kufuteem), kašwu attal uš Sibrewkomu, peē tā ūanktā „Sibewata“ (Sibirijas ewatuažijas komitejas). Šče mani ušnehma ari toli wehši, bet tad es išklaidroju, kas es, un no kureenes un ušrahdot „mandatu“ pašneedsu datu no „kontribuzijas“, tad man laipni peedahwaja kreščlu un lita peešehštees.

Es, nekad nebudams „diplomats“, tagad fanehmu kopā wifus fawus noruhditos peezus prahtus un biju zeeſchi nonehmees imantot behglu labad nejauſchi parahdito „ſchehlaſtibu“ lihdi galam, ſaprotams, apgreeschot ari ſawu „ſaſchofu“ drufku uſ „internazionaliās“ taures puſi.

Par manu laimi waru faukt ari to apſtahli, ſa ſchis „beedris“, ebrejs, ſas iſpildija preeſchneeka weetu, pehdeja iſbrauſchianas dehl, bij weens no tā ſaultajeem bijuſcheem „politikaſajeem“ un, ſa wehlaſ iſrahdijs, mehſ weenā gadā abi tilam atſwabinati no Aleksandrowſkaſ katorgas zentrala, — tā tad, bej maſ, wezi paſinaſ.

Pirmā deena pagahja ſarunās par pagatni, otrā eefahkam ſarunas par nahtotni. — Beidsot, ſad biju pareiſi iſpehtijis ſcha „waras wihra“ pſichologiju, ſehroſ pee tagatnes, un loti noteiktās krahſās atehloju wifu „waldibas uſ weetam“ rihkoſchanās, ſa ari uſſwehru, ſa ar ſchahdu rihzibu mehſ nowediſim plaſcho un leelo Kreewiju pee galiga ſabrukuma u. t. t.

Schahdā zelā eewadot ſarunas, man bij iſdewiba, wahrda wiſplaſchakā noſihmē, atehlot behglu wiſpahr gruhito un bej iſejaſ ſtahwofli. Un pateizotees ſcha apſtahli iſmantochanai, es ari eeneju weenu otu preeſchlikumu par preeſchā ſtahwoſchās reewakuazijas gaitu un planu tahdā weidā, ſa lai behgteem weeglaſ buhtu ſchis tuhtſioſchām werſtu garais zefojums.

Wans „beedris“ tam pilnigi peekrita un beidsot paſinoja, ſa latweeſchus ſahſſchot reewakuet ne ahtraki ſa ar marta meneſi 1921. g.

Tā ſchlihoſ apmelleju ari Zela ſ-gu, tagadejo konſolu Omſkā, ar kuru padaliſos par manam ſarunam. No Zela ſ-ga ari dabuju ſihki ſinat pār tām patwaribam, ſas teel liſtas zelā wika iſbrauſchānai uſ Maſta-wu, lai dabuhtu konſula pilnwaras. — Bet ſchās patwaribas jau preeſch mums nebij nelas jauns, un mehſ winaſ pilnigi ſapratam.

Beidsot, 31. janwarī 1921. g, pahrbrauzu Krafno-jarſkā. Sche mani aplenza behgli katru deenu ar jautajumeem par gaidamo reewakuaziju, ſa ari luhdja palihdſibu, lai tiſtu ahtrā no ſara deenasta, ſurā loti daudſi bij eektuwuſchi pateizotees pehdejām mobiiljazijam.

Sai nošlaidrotu wišu, kas notizis par manu prombuššanas laiku. 1½ mehnešceem, šasauzu elstrā behglu k-šas sehdi, kurā informēju par šawu zelojumu gaitu un warbuhtejo reewakuaziju marta mehnešt, pee tam nšweh-ru, lai attur behglus žit tšt weeni eespehšjams no galigas mantu ispahrdoshanas, jo war peenatt wehl nahkoshā seema un mehš netišim nekur.

Par manu prombuššanas laiku ari muhsu nodibinatajš „šinu birojš“ nebij šnaudis, un šawahšis kott daudš dajšhadus žirkularus un šlepenus riškojumus, kurēem bij teesh raksturs un atteezibas uš latw. behgleem.

Ari no Maskawas bij athrauzis R. šgs, kuršch bija atwedis leelaku partiju latweeshu laštraktus, tā ari behglu leetu pilnwarota Šhšipšnas k-ga žirkularu no 25. nowembra 1920. g. šem Nr. 767, kas bij adrešetš uš Sibirijas Latweeshu behglu organizacijam, grupam un šabeedriškeem darbineekeem.

Ar šcha žirkulara šanemšchanu mehš eegahšjam jaunā posmā, un ar jaunu šparu šehramees pee šawa besteešistā štahwolta ušlaboshanas darba.

Žirkulara šaturs šekoshais :

Latwijas Republika.

Preeshstahwis
Behglu un Guhstekanu leetās.

25. nowembri 1920. g.
Maskawā.

Žirkulari.

Sibirijas latweeshu
behglu organizacijam,
grupam un šabeedriškeem
darbineekeem.

Atbildot uš daudšeem atšewišchleem Sibirijas behglu organizaciju un grupu peeprahšjumeem, par behglu reewakuešanas laiku no Sibirijas, reewakuazijas šahrtibu un apstahškeem, dashadeem špezialeem noteikumeem mantas iswešanas šinā u. t. t. wašinoju šekoshcho :

1) Behž 12. VI. šch. g konwenzijas 5 p. nošazi-
jumeem pirmā šahrtā reewakuejami behgli no rajoneem,
kuri pahrtišas, dšihwollu un pahrejo dšihwes apstahklu
šinā atrodas preeshch behgteem wišnelabwehligatos ap-
stahklos. Pirmam šahrtam tā tad ari reewakuazija uš-
šahkta is Eiropas Kreewijas. Šihš šchim pahr Kreewi-

jas robešchu pahrubiti wairaf par simts tuhstošchu latweešchu behglu. No Latwijas preešchstahwrtu pušes ir sperti wišī šoli lai ari preešch Sibirijas dabutu lahdus ešelonus preešch to behglu reewafuešchanas, tūri ſawu dšihweš eefahrtu un mantu ir pilnigi lišwidejušchi. Bija apšoliti weens ešelons septembrī un trihs oktobrī preešch leelafeem Sibirijas zentreem, bet wehlat wiini tita noštrihpoiti un ſchimbrihšcham naw leelas zeribas pat uš ſcho ešelonu dabuſchanu. Padomju Kreewija no Gešch-Kreewijas iſſuhta pat wairaf tā paredšets lihgumā, lai tīfai nebuhtu tuhdat jauffaht reewafuazija no teem Kreewijas apwideem, no kureem teeſ zentri apgahdati ar pahritiku. Ja ari tuwalā nahkotnē iſdoſees dabut lahdus ešelonus, tad wiini tīš peešchirti tīfai teem behgleem, tūri lišwidejušchi ſawas leetas un atrodas wiškaunafā ſtahwofli. Sibirijas behglu reewafuešchana plašhos apmehros tīš uš-jahtta tīfai no aprīka nahkošchā 1921. gada: ir nepezeefchami auſtaſinigi apšwehrt wišus apstahklus un nemaldinat ſewi ar zeribam uš aht-rafu aišbrauſchānu.

2) Wištuwalā nahkotnē Sibirija tīš organiſeta Latwijas preešchstahwrtziba ar konſula galweno miiefli Dmſkā. Konſuls ſihli informēs Sibirijas latweešchus ari par behglu reewafuazijas ſtahwofli un weizinas wi- nas planweidigo realiſeſchānu ar wiſeem Sibirijas ap- ſtahkos eešpehjamem lihdſekteem.

3) Behglu reewafuazijai turpinotees lihdſchinejos apmehros ir zeriba wiinu nobeigt 1921. gada rudentī.

4) Behgleem, tūri hauda meera lihgumā paredšets optantu teeſibas, ir teeſiba iſweſt wiſu wiace n peederošcho mantu tahdos apmehros, ſiſ to attaus Kreewijas dšelfežetu tehniſkais ſtahwofliš. Ešelonos lihdšnema- mais mantas daudsums pagaidam paleeſ lihdſchinejais. Behglu konwenzija aſiſhmetā rofas bagaſcha naw uſſa- tama tā aprobeſchojumš preešch wišpahrejeem 8 бага- ſchas pudeem, kuros behgliš war weſt wiſu ſawu mantu (drehbes, wehu, apawus u. t. i.) neſtatotees uš to, ka tee preešchmeti ir jau rofas bagaſchā.

Azumirli teef sperti atteezigee foli, lai organijetu to mantu reewafuaziju, kuras newar tift iswestas ar behglu escheloneem.

5) Beedribu un organijaziju biblioteku, arkiwu u. t. t. reewafueschana tiks usfahsta ar konsulata noorganisechanu Omista, fasina ar wispahrejo Latvijai peenahkoschos ihpafchumu reewafuazijas komisiju, kura darbojas Maslawâ ar inscheneeru Djolu preekschgalâ. Privatpersonu bibliotefas, arkiwi un manuskripti ar weetejo eestahschu atkauju nogahdajami lihds Maslawai, kur tiks isghadata atkauja pahrwest winus pahri robeeschai.

6) Daschadu profesiju personu darbu rihku isweščhana war notift bes ischlehrschleem, ja scham personam ir wajadsigee wiau profesiju apleezinoschee dokumenti.

7) Teer behgli, kam schahdâ waj tahdâ zetâ isdodas nonahkt lihds Maslawai ahrpus escheloneem teef eerweetoti speziali eerihkotâs kodsishwes, kur wini usturas lihds fihdu dokumentu pahrbonišchanai un pehz tam teef nofuhitii tahsta. Wišem behgteam dodotees zetâ buhtu nepezeeschami glabat pee tewis wisus tos dokumentus, kas winem usglabajuschees no Latvijas un kuri peerahda, ka wini teescham ir behgli. Behglu registrazijas kartina war tift usstatita ari ka nepeeteekofchs dokumentis.

8) Wišem Latvijas behgteam pehz tam, kad wini ir eestaititi us tahdu no aisejoscheem escheloneem ir jateef atwabinateem no wiau deenestu weetam un darba mobilizijas (pamats Galwenâ Darba Komisariata lehmums par ahrwalstneekem no 22. julija sch. g sem №). Mobiliseteem un militariseteem latweescheem jagreeschas pee sawas teeschas preekschneezibas ar luhgumu, peeleeft wajadsigos dokumentus, atwabinat winus no kara deenesta (pamats Predremwoensoweta telegrama no 15. julija sem Nr. 455). Latweeschu behgli, kuri lihdschim naw mobiliseti waj militariseti ari us preekschu wairs nedrihkt tift ne mobiliseti ne militariseti (pamats Remwoensoweta pawehle no 14. julija sem Nr. 1053/183).

9) Teem latweescheem, kuri naw registreti ka behgli, bet fureem us meera lihguma 8. panta pamata

teesiba pāhreet Latvijas pavalstneezibā ir jagreeschas ar optazijas luhgumu pee latweeschu konsula Dmiskā.

10) Wiju latweeschu organizoziju preetschstahwu un ņabeedriŝto darbineeku peenahstums ir wahkt ŝihus materialus par wiŝeem behgtu reewafuazijas lihguma un noteikumumu neispildishanas gadijumeem. Ŝhee materiali ar wiŝeem faktiŝkeem dateem nosuhtami waj nu konsulam Dmiskā preetsch tahtat nosuhtishanas uŝ Maŝtawu, jeb teeschi uŝ Maŝtawu preetsch Latvijas pilnwarotā behgtu leetās Kreewijā. Sewiŝhli ŝwarigos gadijumos ŝasuhŝta telegramas wairatos eŝemplaros un uŝ wairafām adrefem.

11) Ģeŝpehjami drihŝatā laikā japasino adrefes uŝ kurām turpmat waretu nosuhtit nepeezeeŝchamos ŝikoju-mus un instrukcijas.

Latwijas pilnwarotais behgtu leetās Kreewijā.
Ew. Ŝhķipsna.

Ģepasihstotees tuwaki ar laikrakŝteem, kā ari apŝtatot atŝuhtito foreŝpondenzi no nodibinajuŝchām behgtu preetsch-stahwneezibām kolonijās, tuhlin ŝehros pee darba ar zirkulara norakŝtu ŝagatawoŝchamu, taħdā ŝinā informejot behglus — lauku eedŝihwotajus.

Tapat ari ŝeidsigā lahrta hij jaatrod iŝeja, lai at-ŝwabinatū patwarigi kara ŝpehķā mobilietos latweeschus-behglus. Pee ŝchā mehrķa ŝaŝneegichanas, es uŝ no muhŝu ŝlepenā biroja cewahktu ŝinu pamata par „beedru“ dekre-teem un zirkulareem iŝdemu ŝekoŝchus papiriŝchus, beŝ laħdeem ŝihmogeem weenigi apŝtiprinatus ar ŝawu un ŝe-kretara parakŝtu, ŝcho iŝdoto papiru ŝaturs latweeschu tulkojumā ŝtan ŝekoŝchi:

Kraŝnojarkŝtas latweeschu Behgtu
Komitejas Informazijas nodala. Zan-
wara deenā 1921. g.

Pasŝaidrojums.

Ŝchās ŝihmes (pasŝaidrojuma) usrahditajs, taħds un taħds ir Latvijas pilsonis, kara laiku behglis, tiŝ un tiŝ gadu wezs, fursch pamatojotees 1) uŝ meera lihgumu ŝtarp Latwiju un Kreewiju § 3, peesihme 3. 2) Maŝta-mas Behgtu leetu pilnwarotā zirkularu ŝem Nr. 767 no 25./XI 1920. g. § 8. 3) Kreewijas Rewoluzionaras

Kara padomes pawehles sem Nr. 1053/183 no 14/XI 1920. g. 4) Rewoluzionaras Kara padomes preefschfehdetaja pawehles sem Nr. 455 no 15.VII 1920. g. ta tee latweeschi, kas wehl naw mobiliseti nedrihtst us preefschu tift ne mobiliseti, ne ari militariseti, — un tee, kas jau deen farlanaja armija, ir jademobilise.

Parafits: Behglu f-jas preefschfehdetajs.

„ „ Sekretars:

Un tawu brihnumu! Kam ween schahdi pastlaidrojumi tifa eedoti, — tee wisi tifa no kara deenesta atswabinati. Bet deemschehl, schee preeki newillkas ilgi . . . Weena jautâ deena es, ta komitejas preefschfehdetajs, tifu issaufts us ta faulto „Subispostkomu“, kur man peeprafija parafstu un f-jas likwidaziju, jo pehz pastahwofchajem dekreteem isnemot darbnižu un sawodu komitejas netahdas zitas neteefot peelastas . . . Ko darit, — ar gruhthu firbi isnahza dot parafits un — pascham few raft kapu — jo ofiziali netahdu palihdsibu wairaf sneegt neweenam „behdu-brahlim“ nebiju spehjigs . . .

Ari kolonijas behgli tifa jo deenas jo wairaf spaiditi. Preefschstahwji mani „bombardeereja“ ar garu garam wehstulem, kuhdsedamees par dasch-daschadam „waldibas“ patwaribam, pee kam luhdsa lai isbrauzot un kaut jel us laizianu apmeerinot behglu usrauktos prahtus.

Februara mehnescha fahlumâ posos atfal fahjas un nelegali isbrauzu us kolonijam. Weena otra weeta us ahtru roku falafijuschos „behdu brahtu“ behglu starpâ ar pahrleezinofcheem wahrdeem aisrahdiju, lai pazeefchas un apsolijos darit wiju, lai Zentru eepafsthsigatu ar wispahrigi schaujmigo behglu stahwolli.

Ba scho „klejofchanas“ lajtu, — weenu mehnesi, es biju jamahzis koti daudj dokumentaristu peerahdijumu par „beedru“ behgleem isdaritam patwaribam, kuras wifus us zirkulara pamata nojuhtiju us Maskawu Latwijas Waldibas behglu leetu pilnwarotam Schkipfnas tgm.

Beenahza un pagahja marts, aprilis un maijs, bet par isbraufschanu ne wehsts . . . Daschadas slimbias, — ta no bada ta ari no auktuma, fahla stipri plofitees

behglu starpā . . . Medikamenti nebij nekahdi dabona-
mi, jo aptekās, kaut gan bij atwehrtas, bet pilnigi
tukšas. Pat preešč mahjas desinfekzijas nebij cespēh-
jams dabuht fakus zitahdi kā ar ahrtā rezepti, bet
deemschehl, ari šchi „rezepte“ nelihdēja, jo nebij kur
nemt vajadšigos fakus . . .

Loti daudsi beidā šāvu šuhro gruhro gaitu un at-
rada patverumu — šmitschu kalnā . . .

Wišus behglus pahrnehma šaschutums . . . Loti
daudsi jau nosweeda darbu pee malās un šazija: „tas
neehd, tas ari nestrahdā“. Loti daudsi tifa „eespundeti“
deht patwarigas aistahšchanās no darba. Bet ari šchis
„beedru“ pahnehmeens nespehja laust behglu zeescho gribu
tikt rahjās un nebuht wergam tur, kur badā efi pee-
špeests noskatitees un noklausitees šāvu behrnu gaudās
pehž maišes reezentina.

Turpretim, latweeschu komunisti šarishoja mitikus
un šudināja wišem behgteem par Latwijās breešmigo
badu, balto teroru u. t. t.

Weens, otris no behgteem jau usstahjās šingrati un
wianu preeščšihmei šehoja pahrejee; latru deenu wairaki
šinti behglu tizigi „šturmeja“ „gubewatu“ peeprasidami
reerawuaziju . . .

„Gubewats“, turpretim, nelifās nesfinis, atbilledams,
šo naw „rihšojuma no augšas“, un peedraudot ar mi-
liziju ja behgli neeschot pee darba u. t. t.

Mehs wiši tomehr bijam zeeschi nonehmuschees tif
tahli „usbahštees“ „gubewatam“: lihdi wianam apniks, un
tahdā šahrtā peespeedišim eefahkt wianam darbotees muh-
šu labā . . .

Šchis pahnehmeens lihdeja. 31. maijā tifa pee „gu-
bewta“ isliktis pašinojums, ša latweeschu behkti tiffchot is-
šuhitti: pirmāis ešchalons 9. un otrāis 21. junijā, kā
ari pehž dāschām deenam tifa isliktis šaraktis ar pirmā
ešchelona behgteem.

Bet ak woi!—Atkal nelaipe bij tā, ša wiši uswahr-
di un wahrdi tā bij šagrositi, ša reti šahds šo šaprata.
Tā, par weemehram, Bumbera weetā šahweja Bunduls,
šewas Annas weetā šahweja dehs, Antons u. t. t. Ar
weenu wahrdu šafot bij gatama „bahbeles—šajulšchana“.

Kad behgli greesās ar aīsrāhdijumeem par peelaišām nepareišbam, tad „beedri“ tā bij fajukufchi, ka nesinaja no tura gala eesahlt iślaboschānu. Kad es peeteizos brihwprahīgi pee šarakstu šastahdiichānas un apolijos atrast ari wjadstigos līhdsīstrahdneelus, tad man atbildeja, ka to newarot peelaist, jo mehš wehlat warot iipaušt „w a l s t u o f l e h p u m u s.“ Neko dorit, bij jagaida, kas buhš tahlat.

7./VI. dabujam jaunu treezeenu, jo pee „gubewafa“ tika iśliftis pašinujums, ka laiweešchu behglu iīšuhthiichāna atlihta uīnenoteiktu laiful... .

Tagad wairat tā jeb kad tika behgli ustraukti, jo pa leelakai dakoi, pateizotees 31./V. šinujumam, wairums bijam wiša šawu mahjas eedsihwiti lišwidejuschi, un no eekemteem „papircem“ katris weens ar steigu par ahrprahīgi augstam tirgus zenam trauzas eegahdatees nepeezeechamos produktus uī žeta.

No otras pušes nemot, ari štahwollis pilšehtā fluwa šaunaks ar to, ka eeradās toti daudsi behgli no semem, tā Krajnojarškas, Minušinikas un Ženiseikas aprinteem, kuri tur apšešios tihrumus bij atstahjušchi pilnīgi liškā warā, tapat ari uīželtās ehtas, pee kam ne reti gowš jeb širgs bij titušchi pahrdoti par 3000. rbl. Turpretim pilšehtā weena mahrzina, gatās (leelopa) maksaja no 2.500—5000 rbl. 1 mahrzina maišes 3000 rbl. 1 pudele peena 1500 rbl u. t. t. Šheem eebrauzejeem netika nekahda polihsīšiba no waldibae pušes iīšneegta ne ar pahrtiū ne ari dsihwokteem, un šchahdā šahrtā jau tā bresmigais un nepanešamais pilšehtā dsihwojoišcho behglu šahwollis tika wehl paleelinats.

Greesamees pee tā šauliā „naischgubewafa“ (gubernas ewakuazijas komitejas preešchneeta) un peeprāšijam: „ar kahdās eestahdes rihšojumu un uī šahdu pamata teef atzelta behglu reewakuazija, tā ari ar šahdeem lihsēkteem wini domā iślabot šawas šuhdas ar šahdu ne apdomigu rihzibu?“

Beedris „naischgubewafa“ mums atbildeja, ka šchahds rihšojums naw nahzīs no wina, un šahda eestah-

de to darijusi, wiņšch teikt newarot, jo tas esot „w a l s t s n o f l e h p u m s.“

Ēko darii!—Ļai noskaidrotu šcho „walsts nosleh-pumu“, es parakņajos muhsu „siau birojā“ eewahktos papiros un atrada, ka šchis rihkojums nahzis no „Sibe-wata“. Tā tad pehdejais — patwarigā kahrtā pahrgro-sijis „Zentroewata“ rihkojumu.

Kad otrreiz greesamees pee beedra „natschewata“ un sneedsam norakstu no winam atsuhitās telegramas, tad pehdejais isnehma no šschas telegramu un mums, škaitā ap 50 zilweeem, nolasija preekščā pehdejās šaturu. Kad es peesihmeju „kur tad nu palitās walsts nosleh-pums“?!—beedris „natschgubewats“ atbildeja: „Luhdsu par mani nejobotees, jo pirms es kahdu rihkoj. šanemu, jums jau pehdejā šaturs ir nahzis pa preekšču rokā!“

Uj manu jautajumu, waj wiņšch war mums ofiziali isdot norakstu no šchās telegramas, pehdejais atbildeja ar nē, un eeteiza greestees pee „gubispoltoma“, kā augštakās weetejās waldibas eestahdes.

Dewamees wisi uj „gubispoltomu“ un peeprafijām audienzi pee preekščehdetaja. Šrahbijās, ka šcha beedra naw, bet wina weetneeks Bankowitschs (latweetis) atteizās muhs peenemt, noraididams pee sekretara.

Pehdejais gan muhs peenehma un „toti laipni“ apsolija wifus peelikt „pee šenas“ par dumpi, eeteikdams tuhlin eet un stahtees katram šawā darbā.

Es šcham „waras“ wihram atbildeju: „B. sekretar! waj tad pateesi, „brihwajā kreewijā“, kur walda muhsu pašchu wehleta waldiba, juhs katram weenam apmekle-tajam peedraudeet ar „peelitschanu pee šenas“? Waj tao mums, kā Latwijās wilšoneem, naw nekahdas teesibas dabuht pašlaidrojumus un ašrahbijumus uj kahda pamata „waldiba uj weetam“ pahrgroša no Zentrālās waldibas isdotos rihkojumus? Domaju, ka jums, kā waldibas eerednim, nepeeklahjas ar šepju hubuli baidit ahrsem-neekus, fas eerodas pee jums ne personigās, bet pabeedristās darišchanās.

Uj šcho šchis „waras wihrs“ atbildeja, ka pašlai drojumus wiņšch dot newarot, jo tas esot „walsts nosleh-

pums". Un tā mehš ar gareem deguneem bijām speesti aiseet nelā nepanahkusi, bet zeeschi nonemdamees pee darba neeet un nepadotees . . .

12. junijā šafauzām ar pilšehtas komendaturas atļauju behgtu šapulzi, kuru, pateizotees latweešchu-komunistu špaideem, nebij eefšehjams plaschati issiatot un tadehl us šapulzi bij eeradušchees tilai 285 behgli.

Šapulžē waldija loti ustraukts garš, bet tomehr wiša gaita noriteja šahrtigi. Ari weetejās „gubščelas“ latweešchi bij eeradušchees loti kuplā škaitā. Neškatotees us „waras“ wihru klastbuhtni, katrs weens runatajš ar šahpu pilnu širdi aishahdija us to šchaušmigo šahwolli, šahdā atrodas behgli. Šeemedišchu pilniigi behgta Roščškalna runu, žitetu no protokola.

„Šagahjis jau wešels gads, šamehr behgtu konwenzija nošlehgta. Un pomatojotees us „gubewafa“ ižplatitām šinam, ša behgli tiks reewafueti septembrī 1920. g., pehdejee šehrās pee šawas šaimneezibas šitwišešhanas un atšahja šew tilai nepezeeshamo žela wajaššibam, buhdami tāš pahreelžibā, ša wineem wairš nenahšfees Šibirijas aušsto un bargo šeemu šche šagaidit un tamdehl ari išpahrdewa nepezeeshamās šiltās drehbes un aparuš, šā ari neešpehja eegahdatees preešch šeemas šew malku, žaur šo wineem auštā šeema nahžās pahrdšihwot loti gruhtos apštahktos . . .

Bij nereti gadijumi, ša behglu dšihwolktos šašala uhdens un drehbu truhkuma deht apiald ja pat ložekšus. Šas wišš notikās pateizotees „gubewafa“, tā ošžialās walšš eestahdes, ižplatitām šinam par reewafuaziju.

Šagad pehž „gubewafa“ 31. maija šch. g. iššludinātā šinojuma, ša behgluš ižšahšis 9. junijā, behgli drošchi un noteikti šehrās pee galigas pahrxalitušcho šaimneezibas mantu šitwidesešhanas un nor eeguhtu mašwehrtigo un neelelo naudaš šumu, eegahdaja šew daščas mahrxinas pahrtikas weelas, kuras nepezeeshamās tahlajā želā . . .

7. junijā „gubewafa“ pašinojums, ša behglu iššuhšišchana 9. junijā ir atželta us nenoteittu laitu, behgluš wed pee galiga posta. Šau wešels gads ir aptahrt,

eefams latweefchu behgli teel maldinati ar ifsuhtifchanu un tamdeht wajaga wifai energiffti fertees pre galiga un pamatiga stahwolka nofkaidroifchanas; jo behgli pa leelakai dalai no Latwijas ifbraukdami pameta wifu lo, un tagadeja stahwolli naw wairs fpehjigi turpinat darbus eestahdes. Wiifi katliai ir pahrdoti un pat naw eefsch ka uswahrit uhdeni.

Bef tam dands behdigaka stahwolli atrodas ebraufschee behgli no lauceem, fureem ihfa laika nebij eefpehjamis peenahzigi litwidet fawu fainneeziibu, pat par fmeel-ligu zenu bij japahrdod fawas mantas, jo zitadi pehdejās bij jaatstahj liktena warai.

Wiis, kas eegahdats azumirlli preefsch zela, nefane-mot no waldibas puses it nekahdus pabalstus, teel ifleetots ifdeenifchfajam wajadsibam un ifbraufifchanas gadifjumā behgleem nebuhs atlisis ne fumo:s maijes un no drehbem — tika ffrandas."

Pehz ifchahdas runas tika wafinots pahtraufkums, lehmumu (refoluziju) fagatawofchanai, 10 minutes.

Atklahjot fapulzi, teel nolofita fefofcha, pilfona R ob Holzmanā eefneegta refoluzija, fura weenbalfigi teel peenemta: 1) Gewehrojot to, ka pamatojotees uif behglu fonwenziju, noflehgtu ar B, R. Wafkawā, 12 junijā 1920. gada, fura pehz § 3, latweefchu behgli, ka tahdi, ifsuhtami ne tika efchalonos, bet ari grupam un atfe-wifchtām perfonam, 2) nemot wehrā, ka nu jau ir pagahjis gads no fchās fonwenzijas noflehgichanas deenas, ka ari behglu leeru pilnwaroia zirkularu jem Nr. 767 no 25. nowembra 1920. g., fura § 1. nofaka behglu ifsuhtifchanu aprita mehneft fch. g. 3) pamatojotees uif „gubewaka“ fikojumumu no 31. maija 1921. g., fura bij firots par behglu ifsuhtifchanu 9, 21. un 25. junija fch. g. un 4) „gubewaka“ rihfojumumu no 7. un 10. junija fch. g., fura ofijiali teel arzelti ar „Sibewaka“ rihfojumumu behglu ifsuhtifchana, tahdejadi pahrgrojot „Zenro-ewaka“ rihfojumumu — a t r o d a m :

Ka mehš, latweefchu behgli, ar fchahdu rihfojumumu un rihzibu efam noftahditi galiga poftā, jo litwidejot fawu eedfihwi, gatawojotees uif aifbraufifchanu, mehš, no-

tehrejot uš zeta eegahdatos produktus, buššim padoti galējai bada nahwei un tamdehšl prasam nekawejošči ispišdit „Zentro-ewaka“ rihšojumu no 23. maija šč. g. sem Nr. 431 par Latvijas behglu išuhtiščanu un tuhšiteju atlaiščanu no darba, lihds ščim laitam wehl ofišiali no darba neatšwabinatos behgluš no eestahdem, tā ari galigi noteikt išuhtiščanas deenu“.

Ščā lehmuma eefneegščana tifa ušdota ščās deenas šapulzes prešidiumam, tā: šapulzes wadonim Rob. Holzmanim, wiaa weetneekam: E. Griwiam un abeem sekretareem: E. Škujiam un Šušupam.

Eefneegti kreemu tulšojumā, wiai tifa šekoščām eestahdem: 1) Latvijas waldibas, behglu lectu pilnwarotam Maškawā E. Ščēpnas šgm. — 2 eš., tā ari pilnas šapulzes protokols. 2) „Zentroewakam“ Maškawā — 1 eš. 3) „Narkomindjelam“ (Narodnij komišarijat inoštrannih džel) 1 eš. Maškawā. 4) „Sibewakam“ — Omškā 1 eš. 5) Gubewakam — Krasnojarskā — 1 eš. 6) Gubišpolfomam Krasnojarskā — 1 eš.)

Tomehr nekatošes uš eefneegteem rakšteem, tā ari neatšaidigu „gubewaka“ un šitu eestahšču „šturmeščanu“, panahšumu nebij nekahdu. Neweena eestahoe nedewa nekakšišti ne peršonigi nekahdas atbildes, kad bušš reis tā šen gaiditā deena . . .

Tikai latweešču komunisti gardi šmejhās un no širds preezajās par behglu ruhšto šahwokli . . . Šchajos šmeekšos wiai pilnigi beš maškam parahdija išštos gihmjuš un atwehra pat „šchabungajeem“ azis par šrudinato „weentihššibu“ un „brahšibu“ . . .

Nesimu no kurenes behglu ščarpā bij išplatitas baumas, ša Omškā behgli ešot gubewakā awgahšušči wifuš galduš, un tahdā zeta peespeedušči behgluš išuhtit.

Šchis baumas galigi uštrauzā jau tā ščšchutušchos behgluš. Bij manams, ša gatawojās kaut las toti nopeetus . . . Wuhšū „šču birojs“ ar leelako ušmanibu šetoja wisneezigakajam waldibas rihšojumam, tā pa wastu tā ari telegrafu. Keta deena pagahja, kad manu dššiwotli nebuhtu apmeklejušči 30—50 behglu. Sem

behglu mastas ne mafums pee manis eeradās ari „pi-
zeki“ no „gubtshekas“ wihtreem. Wajadsēja loti leelas
apdomas un apķehribas, lai no weenas puses šawalditu
no waras darbu panehmeeneem fanifnotos behglus, un
no otras puses iibehglu šawu arestu... Ar weenu
wahrdu šalot, es airados uš karstam oglem wahrda wis-
teefchakā nosihmē. Domehr pee šewis biju nonehnees
zeefchi eefahkto darbu iswadit lihds galam un meerinaju
galigi prahtu šaudejofchos behglus ar leelakeem pahrlē-
zinatšanas wahrdeem, ka šcho mehnefi (t. i. junijā) is-
brautšim...

Beidsot 23./VI. atfal ofiziali pašinoja, ka pirmāis
eščalons atees 29./VI. Tagad lotris reens ar steigu
trauzas pahrraut werdšibas šehdes, ar šurām wiaich
badā bij šaištits pee darbnizam un eestahdem.. Dašchs
lābs nemas newareja apmeerinatees un israhbijās pilnigi
ahrprāhtigs, weenigi domadams par to, kad til wiaiu
neaišturetu ar šahdu nebuht „ahki“ no pirmā attejofchā
behglu eščalona...

28./VI. wakarā jau wareja redset behglus, kas ar
šawām pefelem trauzas uš dšellszela peestahtni un wifu
nakti ar maseem behrneem pawadija sem klajas debefs
pee šaštahdito wagonu rindam...

29. junijā agri no rihta, no wifām wilsēhtas malam,
gan ar širgeem, gan rofas wahgifchos, gan ari „pefeles“ uš
muguras, trauzas behgli uš eefehdinatšanas punktu. Wi-
fi bij jautri, tikaš katra weena sehjā atšpogulojās ruhpes
un bij redšams šawads usirautums, jo katrs weens do-
maja, ka til wiaiu neattur no pirmā eščalona...

Uš pulštēn 8 rihtā ari es ar šawām „pefelem“
eerados. Manām azim atklahjas raibs štats; šche bij
redšami zilweki weenās škrandās, gan ar šailām
šahjam, gan šaureem šahbakeem.. Šche redseju šaloffni
jaunekli waj jaunawu ar bahlu sehju ruhpiגי eetinot ša-
wu wezmahminu šaurajā wilnainē.. Bija nereti redša-
ma un dširdama weena otra nopuhā, šura islausās is
šagrantām kruhtim un šarsta ašara noritejuši par grum-
bainajeem waigeem...

Pamanijuiſchi manu eeraſchanoſ, behgli greeſàs pee manis ar daſchadeem jautajumeem par eeſehdinaſchanoſ lahrtibu u. t. t. Eſ atteizu: „tauteeſchi! eſmu patſ pajafcheeriſ beſ „biſeteſ“, manu uſitaſhdito eeſehdinaſchanoſ lahrtibu ofiziali „gubewaſk“ nepeenehma, bet aſtaſkku atweeglinaſchanoſ dehl pee taſhſ peeureſimeeſ paſchi. Paſaidam, lihdi nau doſiſ riſktojumſ no „augſchaſ“, paſwarigi wagonuſ neeeneemeet un nekur neaiſkkihſ ſteet pee kam galwenaiſ, beſ trolſchna un ſtandaſa wehſ laſ eelahdeteeſ wagonoſ.“

Bullſten 10 rihta eſ liſu iſſauntz, uſ komendanturaſ wagonu, tur man paſinoja, ka warot eeſehdinat pa 25 perſonam wagonà eeſkaiſot behrnuſ un mantibaſ, ka ari lai laſtriſ wagonoſ iſwehl no ſawa widuſ ta jautto ſtahroſtu un lai ſaſtaſhda ſaraſſiu par wagonà atrodofchàm perſonam.

Ar weenu wahrdu ſaſot, manu uſitaſhdito reewatueſ ſchanoſ lahrtibu daſchuſ mehneſchuſ atpaſaſ, tagad pilnigi iſweda diſhwè.

Eeſehdinaſchana noriteja toti lahrtigi un preeſſiſ ſiſmigi, wairumſ jau bij ſagrupejuſcheeſ pilnigi pehſ ſaweem eeſkateem.

Bullſten 3. pehſ puſdeenaſ, tiſa iſſneegta ta ſauttà „puſdeena“, kura ſaſtaſhweja no apaleem kweeſchu graudeem wahritaſ ſupaſ un gabala maiſeſ. Ari ſupa tiſa ſanemta no kèhka, bet pa leelakaſ datai no behgli ſatlineem iſleeta grahwmalà .. jo pehſ ſawa ſatura atgaſhdinaja baribu ko pajneediſ zuhkaſw...

Behſ „maltiteſ“ wehl daſchi nogahja uſ Jeniſejaſ upi, un nomafgajoteeſ diſſtrajoſ wiſnoſ, atdewa Sibiriſjai pehbejaſ ardeewaſ, ſaſzidami „uſ nerebeſſchanoſ“! . . .

Bullſten 9 wakarà, tiſa padotſ juta kumelſch, un wagonu rindaſ ſaſuſtejaſ . . . ſtaſ biſ toti druſmuſ un behdiſgſ . . . Daſchi raudaja no preeſta, daſchi no ſaſhpem, jo wiſnu peederigeſ palikàſ guldiſi ſemeſ kleeptſ ſche . . . Sibiriſjaſ ſmilſchu kalnià . . . Par ſchahdu peederigo luſpam paſcheem nemanot iſlauſaſ ſmaga no puhta un ſtati ſauzeeni: „Duſceet ſaldi — mehſ juhſ neaiſmirſiſam. Laſhti jumſ komuniſtiſtee ſleptawaſ, taſ wiſnu diſhwè ſaſhſinajat . . .

Wagoni, fwaididamees no weenas pufes uf otu, trauzas uf preefchu. Tschuguanu ritei it tà takk pee-
flauweja: la-ta-tà, — la-ta-tà — trauzatees juhs
Latwija! . . .

Ta, mehš trauzamees uf Latwiju, — bet neftato-
tees ui scho riteku klapeſchanu, daſcham labam wehl
nebij no prahta iſgaisis baigums, tad tiſ no kaħdas ſta-
zijas „beedri“ neaigreeſch atpaſat, ja ne wiſu eſchalonu,
tad daſchas perſonas. — Sewiſchti ſmagi ſchis baigas
noſpeeda mani, kurſch pee ferwis apſinajoš ne maſumit
„grehtu“ pret komuniſtiſko eelaħrtu . . .

Marijniſtas ſtazija eſchalona komendants, paſinoja
man, ka uf Gubewaka riħtojumama pamatu eš teefot ee-
zeltš par eſchalona komendanta palihgu, pee tam ari
tika iſdots atteezigs „mandats“.

Ar baigu ſirdi eš peeneħmu ſcho jauno kruſtu, jo
loti labi ſapratu ſcha uſdewuma ſwarigumu un ſma-
gumu. Domeħ reiſ dotais wahrđs latwju tautai, —
weſt zihau liħđs galam, eedweħta man jaunus ſpeħluš
un eš ſtaħjoš ar droſmi pee ġruħlâ un atbildigâ darba.

Turpinajoš zetu, behgtu ſtarpâ, ſewiſchti pee behr-
neem, ſaħta parahditces wedera epidemijas, apſtatot ſcho
jautajumu tuwaki ar eſchalona aħrtu un pahrejo tà
ſaukto „komſtaħwu“ weenbaſſigi nahzam pee gala fleħ-
dſeena, ka ſche wainigi negatawee ſačumi, tà ogaš, ġurki
u. t. t., uſ kureem behgti pee katras peeſtaħtnes frita
wirſu tà muſchas uſ medu, tà ari newaħritais uħdens
(wahrġito uħdeni loti reti kur dabujam). Tad eš uſ
ſtingrako aiſleedſu pirkt un leetot ſaloš — nenogatawo-
juſchoš angluš un neleetot djerſchanai newaħritu uħdeni.

Ar ſcho riħtojamu weens-otriš no behġleem nebij
meerâ un pret mani tika weſta noſteikta agitazija, kurâ
galwenam ſaħrtam tika uſſweħrtis, ka eš eſot diktators u. t. t.

Domeħ wairums behgtu ſcho riħtojumama atſina par
pareiſu un pilniġi tam padewâš.

Cebrauzam Kolomſinâ (blafus Omſai). Sche
tuħlin fritam nagos, tà ſauktajam, „maſajam Sibewa-
lam“. Shi „eetaħdite“ ſaſtaħweja uſ dſeiſzſzela no da-
ſcheem „Gubewaka“ agenteem ar iſſolažijas punkta aħr-
ſtu preeſchgalâ.

„Masais ewaks“ mums pašinoja, ka esot jāistur 6 deenu karantīns, jo esot bijuši gadījumi, kur behgļu ešchalonos esot bijuši slimī ar koleeru.

Es aīrahdiju, ka no austrumu Sibīrijas mehš efam pirmais ešchalons un muhsu ešchalonā nelahdas slimības nav, ko var apstiprināt ešchalona ahrīts. Tomehr tahdi aīrahdijumi netīfa eewehroī un mehš tīfam „eestumī“ uī tahdu šahaus zelu, kūrīch ihribas sīnā bīja tahds, ja tur nostahwetu 6 deenas, tad par slimību īzelschanos newareja buht ne māfako schaubu . . .

Behgli par šcho kahrtību ustraunās un šawā starpā loti aī kritīseja schahdu rīhžību. Ešchalona komendantis (pehž tautības kreewš) man prasīja, kadēst behgli tahdi ustrausti. Kad īstahstīju ustraufuma zehloni, tad nolēmām west zīhau par ahraku īsbrauffchanu.

Tomehr, kur ari mehš negreesamees, wīsur mums līka manīt „kaut ko“ un šchīs „kaut kas“ latweeschu tulkojumā nostīmē šamaksat „masajam ewakam“ noteītu kontribuziju. Un uī muhsu ešchalonu īchi kontribuzija bīj nolīka ne leelaka ne māfaka tā tīfai tšchetri sīmti tuhšstoschi (400.000) rub. !

Ja, beedreem smalks aprehēns. Atskaitot sanitaro wagonu — 40 wagoni, tā tad apala šumīna no katra weena wagona ! . .

Tomehr mehš ar komendantu nolēmām zeeschi nelahdas kontribuzijas nemaksat un īslaustees zauri ar urrā !

Pulksten 2 naktī beidjās muhsu diplomatiskās šarunas un 5 no rīhta mehš brauzām tahlaki. Māfā „ewaka“ zetošnīs bīj kritīs beī weena schahweena !

Zeīa gabalu no Dmīskas līhds Džumēnai nobrauzām famehrā deēgan labi, tīfai pašuduscho wagonu sruhwoju weetā pee kairās peestahīnes eedfīnām kofa tapas un pašuduscho mutaru weetā, sruhwwam aptīnām galus ar pakulam un tā brauzām, lai tīf ahrakti tīktu ahrā no šchīs Sibīrijas „leiputrijas“.

Džumēnā dabujām nostahwet dasčas stundas deht mājadfīgā remonta šutta kumekām, kā redšams, šche kustiņi newareja šalahpīt ar kofa tapam un pakulu kufchkeem.

Rad futta tumelſch bij kahtibâ dewamees atfal uf preeſchu. Muhsu ſirdis bij loti lihgmäs, jo katra weena nobraukta werſte muhs tuwinaja dſimtenes ahrem. . .

Gar dſelſſzeta malu mums atklahjäs loti plaſchs ſkats uf neapſehteem laukeem, kas dewa gaiſchu leezibu par preeſchâ ſtahroſcho badu Kreewijâ . . .

Un ſche, pee peeturas weetam dabujâm eepaſihtees ar Kreewijas pirmeem brihnumeem — proti, ka ſemnee- zes atneſto peenu pahrdofchanai par naudu nepahrdewa, bet mainija tilai pret maiſi un ſahli. . .

Žetaterinburgâ mums atklahjäs pirmais behdigais ſkats, kahdu mehſ ſibireeſchi wehl nebijâm redſejuſchi.

Wairaki tuhtſioſchi bojatu lofomotiwu bij ſadſihtas uf dſelſſzeta ſleedem. Wiſas winas bij ſawu muhschu nobeigufſhas. Waj nu dſelſſzetu kataſtrofâ, jeb ari ſa- bojatas ſarkanai armijai atkaphjotees. Wiſas winas runaja gaiſchu walodu par breeſmigâ pilſonu kara ſekam.

Œche, Žetaterinburgâ, muhsu eſchalonu ari aplenza netihree un noſtranduſchee ſarkanarmeeſchi, luhgdami gabaliuu maiſes. Ja kahds behglis iſſweeda ſapelejuſchu maiſes gabaliuu ahra un pehdejais eekrita dubloſ, tad ſarkanarmeetis to päzehla un nenotihrijis dubluſ, turpat azu preeſchâ, apehda.

Noſkatotees ſchos Kreewijas ſautloſ „waronus“, weenäs ſtrandäs un iſbadejuſchos, zetas jautajums: ko war ſagaidit eedſihwotaji, ja ſchahds iſſalzis, noplihſis- weenäs ſtrandäs — kara ſpehts, ar eerotſcheem roſâ eenem kahdu ſahdſchu? Paſklaidrojumi, domaju, ka ſche ir leeſi, un mehſ — jewiſchli ſazifchu — bijuſchee ſibi- reeſchi, ne maſums eſam bijuſchi par azuleezineekeem ſchahdu bandu iwehribam.

Behz 24 ſtundu noſtahweſchanas, kas bij wajadſigs futta tumeta iſlaboſchanai, brauzam taſlak, un jo tuwat nahzam mahtuſchikai Kreewijai, jo plaſchaki bij neapſehti lauti. Par naudu pirkti kahdus nebuht produktus, nebij ko domat. Wiſs, ja kahds ko bij iſneſis, tika pahrdots tilai uf mainu, ſahlot ar ſahli un beidſot ar drehbem.

Bijusè bagatà Kreewija tagad peenehma behglu nodristotàs sfrandas, turàm, pateefibu satot, ari nebij zitos wehrtibas, ka issweest titai zelmalà. Tagad par schim sfrandam daschs labs cemainija weenu otu pudeli peena . . .

Gebrauzam Bermà. Sche muhs aplenza no Kajanàs no bada behgofchee tatari. Masi behrni un seewas ar sihdaineem us rotam. Sibadojuschees, steidsas gar muhsu wagoneem un luhdsàs gabalinu maises.

Ja kahdam laimigatajam bij palaimjees faxemt no lihdszeetigà behgla-latweefcha rolas kahdu leelatu maises reezeenu, tad ziti tam krita wirsà tà plehfigs swehru bars. Saktàs kauschanàs deht maises kumofa, lihds beidsot eedolais maises reezeens bija isdrupinats. Afsnim apschaiditàs fejas un swehrojofchàs azis leezinaja par kauschtu bada ahrprohta stahwolli.

Schausmigi bij noslatitees schais netihràs un ar afsnim notraipitàs zilweku ehnàs . . . Tee nebija zilweli. Tee bija kahdi tur kauni gari, no kahdas tur garu walfis, kuras attehlot es neesmu spehjigs. Es newaru atrast wahrbus un salihbsinajumus tà winus nosaukt.

Pat no behglu eschalona ismestàs kartupeku misas, neksatotees tur winas cekrita, tita no schàm, zilweleem lihdsigàm ehnàm, uslafitas un kahdas pat netihras apchstas . . .

Kaut kas netizams un schausmigs, bet tomehr falks, ko redseju pats ar sawàm azim!

Man tagad dsihwojot Latwijà, loti dauksi ir pra-fijufchi, waj tas esot teefa, ko laikrafsiti rakstot par Kreewijas badu?

Es pahrlleezinofchi saziju katram weenam un pastrihpoju, tà tas, ko raksta laikrafsiti ir loti mas, salihbsinot ar to, kas tur noteef. Neweena korespondenta spalwa naw un nebuhs spehjiga scho brecsmigo badu attehlot tà, tà winsch ir Kreewijà, neds ari aprakstii to ko sajuht tee, kas maifi mehnescheem naw redsejufchi, bet pahrtikufchi no daschadeem furogatrem, tà p. peem. Saratowas gubernà, tur mescha suhnas teef samihzitas kopà ar filo mahlu (gluhdu) un teef leetotas maises weetà . . .

Schaušmas un ahrprahts mani pahrnem wehl tagad, kad es eedomajos fatuus bada peedsihwotos brihšchus, bet tomehr ne til breefmigus lã scho bada pamirušcho tataru ftatu . . .

Uri sche Bermã mehs kritam rokã kašdam tur „ewalam“ un bes maš netikam wišs ešchelons 1008 personas „eespundetii“ konzentrãzijas lehgeri.

Bermãš gubewata dšelsšzela agents notureja muhsu ešchelonu un apwainoja, ka mehs brauzot patwarigi. Wišneem esot dots rišhojums no Zentra tãtru ešchelonu, sam naw Zentra atkãujãš aisturet.

Tas bij preešsch mums kas jauns. Mehs isbrauzam no Strašnojarskas 29. juniã uf Zentra rišhojuma pamata un tagad muhs aistur Bermãš gubewats, apwainojot, ka mehs, wešels ešchelons, brauzot patwarigi. Kã to šaprašt? Zelas jautajums: kas tad ir wainigs, waj tã galwa — „Zentro-ewats“ Maškawã, jeb ta aste — Bermãš „gubewats“?

Tomehr scho leetu isbewãš nokahrtot deesgan aštri, šamãšajot pirmo „kontribuziju“ peežpadšmit tuhštostušus (15 000) rbl. ešchelona komendantam par nobraukteem ormaneem, tã dabunot atkãuju turpinajam šawu zelu . . .

Wologdã muhs aplenza dšelsšzela strahdneeti un augstãtee eeredni, luhgdami pahrdot produktus. Kad mehs aishrahbijam, ka pašchi brauzam no „badainãš“ Sibirijas, tad wiini atbilbeja, ka mehs šibireešchi wehl par badu nešo nesinot un mums, lai gan mehneš, esot isdotãš 10 mahrzinas maišes, tad tomehr mehs esot šo ne b u h t dabujušchi, bet wiini, wologdeeschi p e h z t r i j e e m m e h n e š c h e e m tilai š c h o d e e n esot šanehmušchi uf kã t r a p e e a u g u š c h a z i l w e k a p a 25 m a h r z . a u s u u n 5 m a h r z i n a m š a h l s ! . .

Weens otrs no behgleem, apšlatot šawu pahrtitas krahjumiau scho un to atmet, nelaimigajam „behdu brahlim“, šazidamš, buhtu gan dewiš wairãl — bet šineet, pašcham wehl zelšch tahtu preešchã un nesinu lã notiškchu lihdi galam.

Behz 18 štundu noštahwešchanãš Wologdã, atkal turpinajam šawu zelu. Weenã otrã wagonã jau bij dšir-

damas latweeschu tautas djeefmas, kuru stanas leezinaja par behglu gara stahwokka ušlabošchanos.

Un pateefibai atdbodot godu, man ari jofafa, ta eebrauzot Kreemijâ ari waldbibas wihri : ta dšelszeta administrazija, ta ari ta šaultee „Ortoščeka“ (Dšelszeta polizija), bij daudj humanaka nekâ Sibirijâ. Ar to tas isskaidrojâms — gruhti fajit, bet pahrmainas bij loti leelas.

Wjatkâ eebrauzâm ap pulksten 5 rihtâ. Šche wišl wehl guleja šaldâ meegâ, un tadehl ari muhs ešchalonu neaplenza issalkuščo bars un mehs meerigi, pehz dašču štundu nostahweščanas, warejâm turpinât šawu žetu.

Beenigais nopeetnais atgadijums bij, kur uš Krašnojarskas „gubščefas“ rihtojuma pamatu tifa apzeelinats šahds Deepajas bijuščais behglis Karlis Šanfons 24 g. wezs. Apzeetinaščanas eemeslus man neisdewâš usšinat. Par ščo areštu es eefneedsu rakšišku šinajumu Peterpilt Latweeschu behglu leetu preeščstahwim Kruhmina šgm. Wjatkâ tifa ari no ešchalona nodoti šlimnizâ pirmee 2 behgli — Anna Šlihpajs 40 g. weza un dehlš Otis 2 g. wezs, kuri pehz Peterpilt dabuštâm šinam tur bij mirušči un no šlimnizas administrazijas apglabati. Mahte bija miruši no ta šaultâ „holerina“, bet behrns no mahgas eekaišuma.

Šchee bij pirmee upuri no muhsu ešchalona. Tichwinškas štažijâ dabujâm nodot otro šlimneeku Šarinu ari Needrite, kuruš ari miris no mahgas eekaišuma.

Šche Tichwinškas ehadamâ punktâ, kur isdewa maiši preešč ešchalona, dabuju loti wehrtigas šinas, un proti, ta mehs no ščejeenes lihdi Peterpilij waram braukt wairat lâ mehnefi un tomehr nes waj nobraukšim.

Uš manu jautajumu, kâ to noskaidrot, šimpatišlais gubewaka eerednis, pehz tantibas polis, dewa šekošuš paškaidrojumas.

„Wišl dšelszeta apšalpotaji pilnigi ir pušbadâ un pahrteel pašči, kâ ari uštur šawas gimenez weenigi no tam „gradu kontribuzijam“, šo isdodâš šakemt no pašascheereem. Tâ, par peemehram, šad juhs peebraukšeeet pee Ribazkajas štažijas un šad jums „pašudis“ lokomo-

time, tad isnemeet no portfela papirus ahrā un wiau weeta eelezeet maisēs klai pu, bet tīfai tā, ka gals buhtu drusku ahrā redsams. Un eeejot pee stazijas deschureschā preeschneeka, lehnā garā eefahlat west „diplomatiškās“ šarūnas, pee lam periodiski maisēs klai pam wajaga lihst no mapes uš augšchu. Un tad wiašč buhs islahpis no mapes ahrā un ušlahpis uš preeschneeka galda, tad, tā uš burwja mahjeenu radisees lokomotive un juhs laimigi turpinaseet zeku lihds nahkoschai peeturas weetai. Un tā tas buhs lihds pašchai Peterpilei.“

Netizami, bet tomehr šhee ašrahbijami bij loti derigi, un tīfai pateizotees šheem ašrahbijumeem, mehš eebrauzam tā šauktajā „Sortirowotschnajā“, tur „maiseskontribuziju“, 2 klai pus šanehna šahdi 2 pušaudšču šehni 15—17 wezumā. Kad šcho „kontribuziju“ bijam nodewušchi, tuhlin ari tita padota lokomotive, bet wilzeens nelustejšās. Uš muhju komendanturas wagonu atnahza otri diwi beedri, apbrunojušchees ar remolve-reem, un pašinoja, ka wini muhšu eschalonu „pahrtratišhot“ jo w a r b u h t, ka mehš wedot šahli, un šahls pehš pehdeja dekreta esot walšts monopols. . .

Es ašrahbiju, ka šche brauz behgli un ne špekulanti, un tā ja wini grib ašturet eschalonu, tad lai usrahda šawas pilnwaras, pee lam ari no šawas pušes es apšolijos par notilušcho šinot Latwijas konsulam Peterpili, peeprafot pee šchās kratišchanas Latwijas Waldibas preeschnawja klahbutni. . .

Šchahdu ušstahšchanos, tā redsams, „beedri“ nebij šagaidijušchi un „mandatus“ neparahdijušchi, pašuda tā „šchihdi pa Mizeleem“. Wineem aisejot ari mehš turpinajam zeku.

Pee blot-posta „Marija“ lokomotive atkal pašuhd. Es šuhstu eschalona komendantu uš isluhtu gajeenu. Behdejašis atnahš atpatat un pašino, ka masakais trihs deenas dabuhšim stahwet, jo lokomotive esot „šabojajusēs“. Es šuhstu atkal wiau un ašrahdu, ka muhšu eschalonā atradas daščadi amatneeki un dselšszeta mašhiništi, un, ja peelaidis, mehš pašchi ar šaweem špehteem „išlabošim“ lokomotivi un nobraukšim tās 13 pahrpalitušchās werstes.

Muhfu preekschlikumu nepeenehna, un tà bij jasehd uf weetas.

Beidsot gahju es pats uf „islu koshanu“. Geeju pee blot-posta „Marijas“ preekschneeta. Utrodu wina darba istabâ kahdus 3 wihreeschus-dsellszketneekus. Man eeejot pehdejee sametàs ar azim un iseet. Balesetu weens ar preekschneetu.

Gesahku parasto farunu par „gruhtajeem“ laikeem, ahrprahntigi dargo dsihwi, par ruhpneezibas nostahschanos u. t. t.

Beidsot teefchi praju: „no tà gan juhs dsellszketneeki pahrtzezet, tad jums par 10 deenan teef isdotas tiloi 2 mahrzinas maises?“

Uf to man wakfirdigi atbild: „Ja, lo tad darit? — Samu muhschu es neefmu deedelejis un sadjis, bet tagad tas ir jamahzas . . . un ja netiftu suhtiti Latwijas un Letawas behgti, tad mehs wisi buhtu jau fen tahjas issteepuschi . . .“

Redjedams schahdu wakfirdibu, es atwainojos un praju: „Bet Deewa deht, fateet no tà tad pahrtteel schi „strahdneetu un semneetu waldbiba“, tas til flaitstos wahrdos prot solit komunistikos jautumus, noleedsot latru weenu kapitalistku pasahkumu un usnehmumu? Kà tad tas fastan ar winas programu, pee tam winas atbildigee darbineeki dsellszela eeredni, wahrda wisteeschatà nofihmè, ir speesti mirt badu?!“

Uf to man schis eerednis atbildeja: „Zit noprotu no juhsu wahrdeem, tad juhs ne-eseet komunistu taures puhlejs un es jums fazischi atklati: lai welns parauj wifus komunistus un wiau peekritejus“ . . .

Es atwainojos un luhdsu arlauju wehl rei j wina apmeklet. Nisejot pee ahra durwim fatitu man eeejot isgahjuschos 3 eeredaus, turi mani eeraugot tuhlin usprahija, waj drihs braukfim, uf lo es atbildeju, ka domaju pehz dascham minutem warefim zelu turpinat . . .

Kogahju uf eschalonu, panehmu 2 klaiplus maises, latrà apmehram uf 17—20 mahrzinas, 2 mahrzinas fahls un tahpu alpataf uf „nelaim:go“ postu. Kad scho „kontribuziju“ nodewu preekschneetam, tad pehdejam par

waigeem riteja leelas afaru lafes, un roudoschâ balft
wisch man fogija: „atlihdjinat es jums ne or so newa-
ru, bet mani behrnini, turi tapat kâ es nam maifi
jau 3 deenas redfejuschî, to nekad neaismirfjim“ . . .

Mehs firjnigi atwadijamees, un tiffko es biju ee-
tahpis wagonâ, kad wilzeens samu zetu turpinaja.

Tâ mehs, pirmais Austrum Sibirijas behglu escha-
lons, eebrauzâm Peterpili . . . Sche jutamees daudj
brihwali un droschaki, jo sinajam, ka atrodamees Latwi-
jas waldibas preekschstahwja aissardfibâ.

Kad es, kâ eschalona komandanta palihgs, nogahju
pee Behglu leetu pilnwarotâ ar behglu dokumenteem un
stahdijos preekschâ, tad israhdijâs, ka sche preekschstahw-
neezibâ, mani jau pasina pehz maneem fabeedrisfajeem
darbeem no tahlâs Sibirijas. Tâ tad sche es brihwi
wareju isrunatees par wifu io, kas nospeeda manu no-
warguschî firdi . . .

Beidsot, kad behglu dokumenti tika iskontroleti no
Peterpils „Subtschela“ un atnahzu pee behglu leetu piln-
warotâ, tur notika zaurkfatischana un wifas uslifschana,
no muhju eschalona 1008 personam no turâm, kâ jau
mineju 3 nomira zekâ un 3 Peterpili, wehl tika isslehgti
no eschalona šaratita 148 personâ, kuras atjina ar ne-
peeteekofscheem dokumenteem un pehdejâm bij jaopte Lat-
wijas pawalstneeziba.

Pa nedelas laiku kamehr atradamees Peterpili un
kamehr isstatija muhju dokumentus, pa leelakai dalai,
behgli apstatija „wehsturistâs weetas“, fewischki wifus
behglus loti intereseja bijuschais keisariskais miteklis
S e e m a s p i l s, kurâ laida publiku apskatit 3 reises
nedelâ: swehtdeenâs, otrdeenâs un peeltdeenâs. Wifa
plafchâ seemas pils galigi islaupita un peegahnita. Ja
tur tahdreif ir bijusi tahda gresniba, tad no tâs wairs
naw palifusi ne wehstis. Katris apmekletajs sche nedabu-
ja to eespaidu, kuru wisch buhtu mantojis, ja telpu ee-
lahrta buhtu atstahda tahda, ka wina bija, kad tur dših-
woja wifas kreewijas patwaldneeks. Tagadėjais isflats
atstahja us katru weenu apmekletaju druhmu, nospeedofchu
eespaidu un katra weena apfiniga pilsona firdi šazehla

faſchutumu, par wehtibu un dahrgumu iſlaupifchanu. Schajās milſigajās telpās nebij palizis nefas, par to mehš waretu ſazit ſaweem pehznahzejeem tā wehſturifku faktu, kahdu eſam redſejufchi un kahdā dſihwojis 3 a r 3.

Wiſpahrīgi Peterpils atſtahja ar ſaweem ſagrumuſcheem nameem tahdas pilſehtas eeſpaidu, tā tad pehz kahdas lipigas ſlimibas, kura ſche ploſtijufēs gadu deſmitus, un pehz tam tiſ atgreesufchees zilweki. Wiſas wehſturiflās weetas galīgi ſagrautas. Tas, kas Peterpili kahdreif redſejis wiſā winas koſchumā, tas tagad to i nepaſifhtu... Peterpils naw tiſdauds zectufi no apſchawdiſchanas, tā no laupifchanam un dabiflās ſagruhfchanas, ſewifchki no pehdejās, jo ſkadri redſams, ka neweena firde nebij ruhpejuſēs par ihpaſchumu uſtureſchanu ſahrtibā.. Ja, graufchonas ſpehjas, pee tā ſaukteem „weenlihdſibas“ ſlubinatajeem, Peterpili gaiſchi teet peerahditas un faktiſki apſtiprinatas.

Pa muhju Peterpili otrafchanās laiku, ari no „waras wihru“ puſēs liſa manit per iſbraufchanas „kontribuziju“, beſ kuras nodofchanas nebij no iſbraufchanas to domat. Echo „kontribuzijas“ apmehru un nodofchanas ſahrtibu eſ pilnīgi dabuju ſinat no Tomſkas I. eſchalona behglu preeſchſtahwja M. kga, kufch mani eepaſifhtinaja ſihki ar wiſeem „beedru“ „knifeem“ un „ahkeem“. Nelo darit, redſedams, ka godigā zelā mehš ahra netiſkim, ſpehru atteezigus ſolus ſchās „kontribuzijas“ noſkaidroſchanai, pee tam uſ muhju eſchalonu iſnahza ſefoſchs ſkailis: ſweeſta 15 mahrzinas, 2 ſchahwetas wiſtas un 2 mahrzinas tehjas, beſ tam nauda preeſch „grauda“ 220 tuhſtots rublu.

Kad ſchi „kontribuzija“ tiſa nodota, tad ari, tā uſ „burwja“ mahjeenu, gabijās loſcmotime un otrās deenas rihtā ap pulkſten 2 nakit iſbrauzām. Pehz ſchās „kontribuzijas“ liſās, ka weg. riteni klandſetu doudj jautraſi, it tā ſajidami: „la-ta-tā, la-ta-tā drihſ juhs buhſeet Latwijā!“

Peebrouzot Lugas ſlazijā, atfal paſuda loſcmotime. Wiſi muhju ſperte ſoli nenoweda nekur. Preeſchneeſiba noteiki liſa manit, ka wajaga „laut-ko“—bet nefas nebij pahri palizis. Tā tad ſche warejam weſt zihnu tiſai ar

noteiktu usst ahščhanos. Telegramas nosuhstit uš Peterpili newarejam, jo netifa peekentas . . . Stahwollis bij loti kritiškš. Bet to nehr nerimstosčâ bombardesčhana deschurajosčo stazijas preesčneetu peespeeda pehz 24 stundū noturesčhanas esčalonu atlaist, jo pehdejais redseja, ka pateesčham wairumam naw ko ehst, tã tad isspeest „kontribuziju“ nebij ko domat . . .

22. juliã pehz pušdeenas eebrauzãm Pleškawã. Wišī muhs dokumenti tifa nosuhstiti uš „gubtsčeku“ preesčš zaurštatisčhanas. 23. juliã dokumenti tifa atdoti otpalak un pasinots, ka esčalons attees pulksten 12 nakti.

Pulksten 12 nakti aibrauza ar automobili „gubtsčekas“ komisari un mani lihds ar seewu un 4 nepeeauguščhem fehrnem issehbinaja, pawehlot sawahšt un eeweetot atlikuščâs „peteles“ automobili . . . Wairums behglu bij loti uštraukti. Kad es peeprafiju apzeetinasčhanas eemelus, man pasinoja, ka es neteelot apzeetinatš, bet tifa issehbinats preesčš nopratinasčhanas, un ka es pehz dasčãm siundam atgreesiščotees aipalak. Nelo darit — sawahžu sawas „peteles“ un pateidams behgleem wišpahrigas ardeewas — tifu ar gimeni aišwestis.

Dasča laba behglã azis redseju ašaras . . . Šhis štats man bij loti šahpigs un paliks muhsčigi atminã . . . Wehl pehdejais wahrds: „Uš warbuhteju redsesčhanos“ — un automobilis aibrauza . . . Manã galwã ščaudijãš tuhštosčãm domu, bet neweena doma nebij noteizosčã, pee kuras buhtu warejis apstahtees kã pee peeturas punkta . . . Kad automobilš apstahjãš pee „gubtsčekas“ durwim, tad šapratu, ka atrodos guhtã, no kura ijeesčhanas, wišmaj drihšakã laikã, nebij ko domat . . .

Muhsu „peteles“ tifa šanestas eesčã. Wišī perfonigee dokumenti atnemti un isdarita pamatiga kratisčhana. Pat behrni tifa iskratiti . . . Pulksten 5 no rihta manu seewu, behrnus un mantas išnesã abraukusčã waschonē un noweda uš konzentrazijas lehgeri, bet mani šarkanarmeesčhu pawadibã uš „tsčekas“ šargnizu (gaupwachtī).

Pehz 6 deenu nosehdesčhanas šargnizã mani issauza, uš manu rakstiško peeprafijumu, uš nopratinasčhanu.

Tomehr apwainojumus man nezehla nekahdus preefšhā, bet prašija lai es dodot pasta drojumus, ka-
deht es esot arestets. Es loti brihņijos par šahdeem
panehmeeneem, jo tā tad es wareju dot pasta drojumus
par aresteschanas eemeesleem, kad nesinaju pats, par ko
teeku apwainots. Tā beidsjās mana pirmā wisite. Pehz
2 deenam uš manu luhgunu tiku išsauts otrreiz. Nu
luhdju lai manu gimeni nosuhta uš Latviju, bet mani
paturot guhstā, lai dara ko grib. Uš šeho man atbil-
deja, ka mana gimene no konzentrācijas leģera esot
atšwabinata, bet mani atšwabināšot pehz nopratina-
šanas. Kad luhdju to išdarit drihjami, tad atbildeja,
ka neesot walaš, un leeta jau neesot tif steidsosha...

Pehz 2 deenam atkal tiku išsauts uš nopratina-
šanu, fur man ušwehla šefošus apwainojumus:
1) Kamdeht es tā bijis politiškais išuhitais neesot ko-
muništs? 2) Kamdeht es brauzot uš „balto Latviju“,
fur wišus bijušchos politiškos išstatot tā komuništus un
arestejot? 3) Kamdeht no manas personas Kraņo-
jarštā esot baidijušchees wiši komuništi — latweešhi un
4) Kahdus rakstus es tā behglu komitejas preefšhje-
detajs esot šuhitjis uš Maskawu baltās Latvijas wal-
dibas preefšhstahwneezibai?

Wišus šchos apwainojumus nahzās atšpehtot. No-
teikti pašinoju, ka es nekad komuništs neesmu bijis —
neesu, un arī nekad nebuhšchu, jo es šewi šfaitu par
nazonalisti, tā tad eet kopā un puhst internazonalajā
komunišma taurē es nekad newaru. Latwijā gribu tift
tamdeht, ka tur mana dsimtene, un tagad pehz
trindas garajeem 16 gadeem wina man ir dahr-
gata un mihlaka tā jeb kad. Kaš atteezas uš manu
darbibu tā bijušhā behglu komitejas preefšhjehtetaja,
tad es dariju brihwi-wišu io, lai tif ahtraki waretu
atgreesi behglus dsimtenē un šhajā gaitā es strahdaju
rofas nenolaišdams.

Beidsot man tika ušwelta šefošhi, no muhju bi-
jušhā eshalona behgļeem eesneegtee apwainojumi: 1)
Behglis W. raksta, ka es esot leels nazonališts un Si-
birijā organijejis latweešchu nazonalo kustibu. 2) Behg-

līs G. raksta, ka es esot 1918. g. ar eerotjheem rokās palihdjejis gabst leelneeku waldibu. 3) Behgle L. raksta, ka es esot wahzis shtas sinas par latweeschu komunistu darbibu un shtas sinas peeshtijis Latvijas waldibai. Un bij wehl daschadi shtki no gaisa grabhti apwainojumi, pee kam garais apshdjsibas raksts nobeidjās ar sestocheem wahrdeem. „Ja es gadījumā pahrbraukšot pahr robeschu, tad drošchi ween es puši no eschelona atrodoschajeem beedreem komunisteem atgreesišot atpafal, winus nododams „baltās Latvijas“ politisko agentu rokās . . .

Kad wišus ušstahditos jautajumus biju arbildejis un apwainojumus šadragajis, tad pats ijmekleschanas teesnejis nahza pee sleshdieena, ka es esot atreebibas upuris un man pasinoja, ka no eschelona isnemot mani wehl esot bijušchi pee pašchas robeschas izzelti 17 personas, bet tee jau wiši atkal esot atlaišti un nobraukušchi ar nahkoschajeem eschaloneem uš Latviju . . .

Beidsot man lifa preeskchā dot parakstu, ka es atjatos braukt uš „balto-Latviju“. Scho parakstu es kategoriski atteizos isdot un no wišeem jaukajeem weetu peedahwajumeem uš stingrafo atteizos, weenigi peeprafidams šawu atswabinašchanu un brihwu išbraukšchanu.

Pee manas atswabinašchanas „beedris“ Leepinšč nehma loti dšihwu dalibu un ar leelako laipnibu atdewa atņemtos dokumentus, isnemot Latweeschu un freewu walodā drukatos meera lihgumu un behglu fontvenziju, kā arī personigos shtmogus.

Behz wesela mehnescha nosehdeschanas zeelumā, mani beidsot uš otrreijejo ahrleetu ministrijas peeprafijumu atswabinaja un pehz dascham deenam ar peenahkoscho jaukto eschalonu issthtija . . .

Pleskawā dšihwodams un eschalonu gaididams dabuju redset wehl ne weenu ween štatu, kur man lihdsigi tika issehhdinati 12 nakst behgli-latweeschchi, pa leelakai dalai bej kahdeem apwainojumeem un weenigi personigu intrigu dehl. Wiši šhee issehhdinatee, kad bija noehdušchi pehbejo frellu — tika eesehdinati nahkoschā atehjoshā eschalonā un nojsthtiti uš Latviju. — Išsehhdina-

teem nereti tika atņemti „uļ daščam“ deenam dokumenti, kašdam noluhkam, šapratis katris weens, kad eedomajees, ka eščalons tika nodots muššu waldibas preeščstahweem ne pehz perjonu šaraktā, bet pehz „pāpiru“ (dokumentu) škaita tā tad uļ behglu atņemto dokumentu pamata tika pahršūhtitas „zitas“ personas).

2. septembrī es eebrauzu ar wišu ģimēni Rīgā. Šche manām azim atwehrās loti plaščs škats. Komunistiškajā Kreewijā šludinātais bads un failums Latwijā, bija itkai pašču iġudrojums. Šche es redseju fatru weenu darba ruški peeklahjigi apgehrbuščos un no Kreewijas šfrandam pat naw ne wehšts! . . .

Loti daudži pee manis ir greesušchees ar daščadeem jautajumeem par komunistiškās Kreewijas „brihwodšimi“ un eefahrtu. Šcheem „tauteešcheem“, no furu wahrdeem es noškahrtu, ka wini neapmeerināti ar tagadejās Latwijas kā walšts eefahrtu, es atbildeju un atbildešču:

„Godajamee tauteeščil jums, kas wehl neešat išbaudijušči „brihwās — Kreewijas“ komunistiškās leiputrijas jautumus un labumus, es eeteizu luhgt waldibu šaut išbraukt uļ tureeni. Ja jums truhšt zela naudas, tad katris weens behglis buhs meerā šamešt pa rublim jums preešč zela, un brauzeet laimigi. Weenu mehneši tur nodšihwojot, juhs pehz tam par komunu wairs i šapnot negribeseet! . . .

Bet juhs, karštās galwinas, kas ar ilgoščanos gaideet no Kreewijas šchos „brihwibas“ nesejus, apdomajatees, šamehr naw par wehlu, un šamehr juhs, no liktena bahrgas rokas wehl neeseet aišwaditi uļ ičo „brihwibas“ šemi, kur jums brihwibas weetā teef doti „gubiščeku“ šmirdoščee un ašinim aptraipitee pagrabi. Bet maišes weetā dželtenas eekrituščas šejas un utiš!..

Reaišmirsteet, ka ja mehš wehl Latwijā ešam pačhdušči un apgehrbuščees, tad par to mums weenigi jāpateizas muššu waroneem—šareiwjeem, kuri ar šawām ašinim un dšihwibam mums šcho brihwibu ir pirkušči!..

Bet juhs, atgreesušchees behgli, kas tagad dšihwojeet Latwijā un kas redsejušči ar šawām azim šchos

„Leepajas Awise“

Politiski, sabedriiski, literariiski, un sinatiski deenas laikraksti. Finahst Leepajā iddeenās, iinemet pirmdeenās un hvehtu deenas.

„Leepajas Awise“ irahdā Kristīgi naziōnālā wirseēnā.

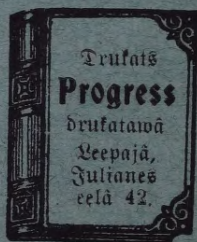
„Leepajas Awise“ ir muhsu tautai sabedribai par zela rahditaju, wadot jamus laštajus par tizibas, itumibas, darba mihsletibas un freetnibas zelem.

„Leepajas Awise“ ir wišajātā opoštizijas lapa pret wišu kas nepatees, pret wišeem teem, kas sawas peršoniga mata interešes šahda augštat par tautos lablahjibu.

„Leepajas Awise“ irahdā lihds wiš weze un eezeenitee sabedriške darbineeki un šchurnalisti. = = = =

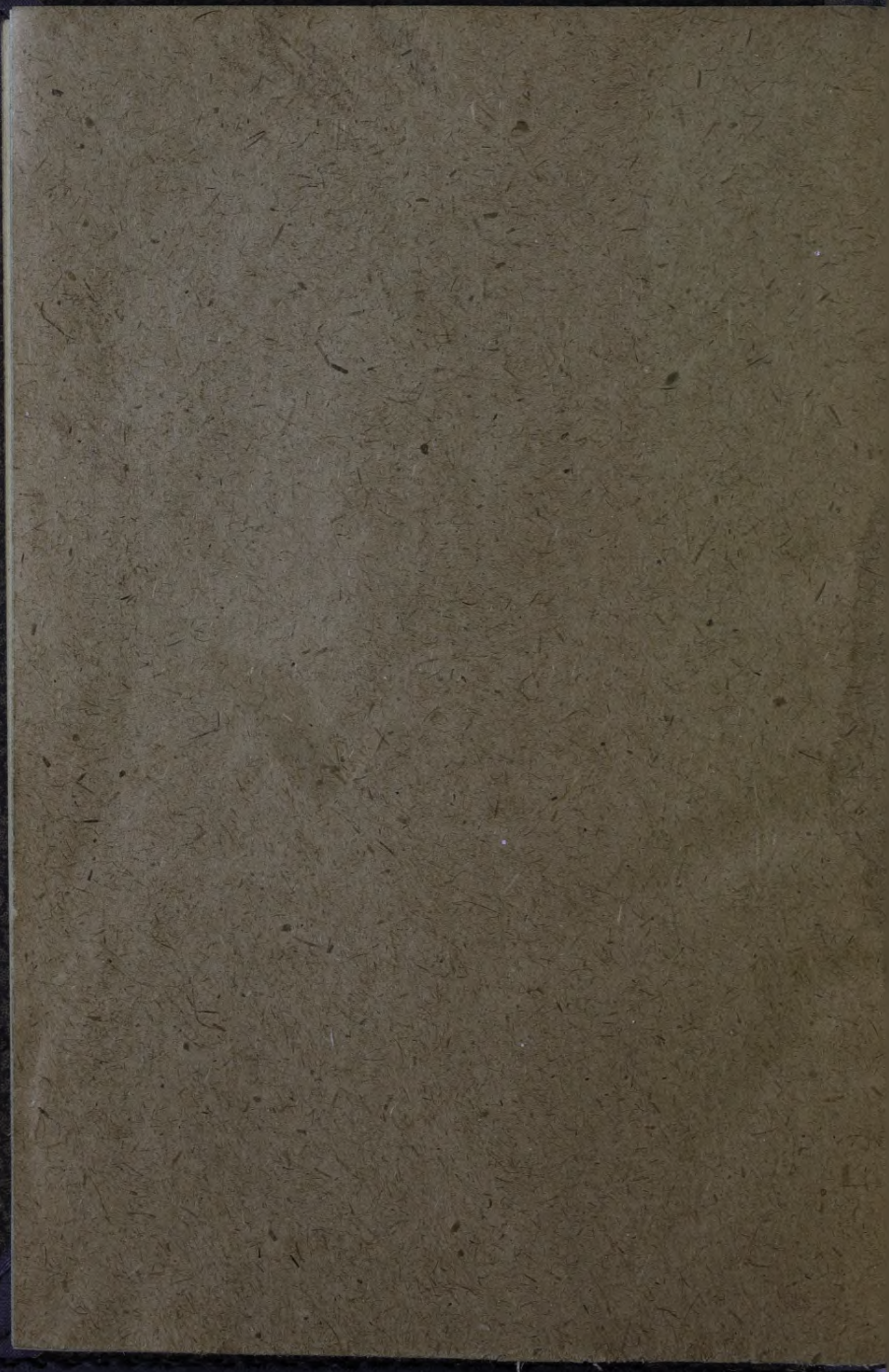
„Leepajas Awise“ sneedi jamos šele-tonos, interešantus romanus, šahstus, un tehlojumus. Ših kaiš šele-tonus gahda par wešeligu šatiru, humoru un jmeekleem. = = = = = = = = = =

„Leepajas Awise“ matia ar peesuhlišchānu: ui ahrie-mem — 130 rbl., eekšcheme — 60 rbl. un Leepajā — 50 rbl. mehneši. = = = = = = = = = =

14 x 22

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309044467

Handwritten notes:
21. 11. 19
~~0. 22. 11.~~

Handwritten note:
Sas. 2